

EN VIRKELIG FINSMAGER

Dette er ikke en blæksprutte, men et ganske lille vanddyr, kaldet en hydra, som lige har slugt en nyudklækket haletudse (den mørke skygge). Det interessante ved hydraen er, at den smager sig frem til sit bytte ved hjælp af tusindvis af smagsknopper på fangarmene. Derfor studeres det lille dyr meget nøje i håb om, at det kan bringe videnskaben på sporet af et universelt smagsstof. Se inde i bladet fotoreportagen om fødevarerforskningen.

Fotos: Fritz Goro

Copyright: Samvirke og Life

Samvirke

NR. 15 . 1969 . 1. SEPTEMBER

HUSMODERFORENINGER i dobbeltrolle

Det er blevet moderne at være forbruger-venlig. Ankenævn i flere brancher, klagespalter i dagbladene, nye garantiordninger for forskellige langtidsgoder vidner om, at den vågne forbruger er blevet en faktor, man regner med.

Men selv om der tilsyneladende skulle være grund til idel glæde, sker der af og til ting, som giver indtryk af, at ikke alle disse foranstaltninger er helt så uegennyttige, som man gerne vil give det udseende af. Manglerne ved Typehusbranchens Ankenævn har allerede været omtalt i Samvirke, og radiobranchens garantiordning har også været i søgelyset. Nogle steder arbejder man øjensynlig i lidt for høj grad ud fra mottoet: *Man skal ikke komme forbrugerne i møde, men i forkøbet.*

Det mest afslørende udtryk for, at en del af denne forbrugerinteresse indeholder en god portion hykleri, har Købmandens Fagblad dog leveret.

I anledning af Forbrugerrådets henvendelse til regering og folketing om en støtte på 2 mill. kr. udtrykker købmandsbladet i en leder forventning om, at regeringen „giver et blankt afslag på denne anmodning“. For, som bladet skriver: „Mon ikke tiden i øvrigt er løbet fra Forbrugerrådet? I den senere periode er der jo fremkommet så mange nye forskellige organer, som efter vor opfattelse har vist sig at varetage forbrugernes interesser i langt højere grad, end Forbrugerrådet har kunnet opvise i sin levetid.“ Blandt andet „har de lokale handelsforeninger i samarbejde med husmo-

derforeningerne landet over oprettet klagenævn, der vil se sig i stand til ikke alene at varetage forbrugernes, men også de handlendes og fabrikanternes interesser. Her er nemlig ikke tale om en ensidig vurdering af de enkelte klager, men alle parter får mulighed for at komme til orde, hvilket sikkert vil være det mest rigtige og give det mest positive resultat“. Bladet tilføjer, at disse nævn arbejder gratis og derfor ikke belaster klagerne med udgifter af nogen art.

Kort sagt: „Kan Forbrugerrådet ikke i fremtiden klare driften uden statstilskud bør det omgående nedlægges, og ingen vil sikkert fælde en tåre i den anledning. Måske tværtimod.“

Nå, Forbrugerrådet skal nu nok klare sig. Købmandskommentaren alene må være regeringen tilstrækkeligt bevis for, at rådet ikke har overflødiggjort sig selv endnu.

Men det, der bekymrer en i denne sag, er husmoderforeningernes stiling. De danske Husmoderforeninger er tilsluttet Forbrugerrådet med 2 medlemmer i repræsentantskabet og burde alene af den grund kunne se faren ved disse tilfældige sammenrend af købmænd og husmødre. Mon ikke købmandsfagbladet vil give dem årsag til at gennemtænke sagen endnu en gang.

Synes de selv, at det er betryggende at være med i et klagenævn, hvor købmændene sidder som ligeberettigede dommere i klager mod deres egne standsfællier – eller endnu værre: Mod deres konkurrenter, brugsforenin-

gerne og kædebutikkerne? Især når hele aktionen tager sigte på at komme de af Forbrugerrådet ønskede lokale forbrugergupper i forkøbet.

Til tro for disse klagenævns uvilighed får man i hvert fald ikke af købmandsbladets artikel. Meget tyder på, at husmoderforeningens repræsentanter nemt kan blive forbrugersagens gidsler –

medtaget for et syns skyld, men uden virkelig indflydelse.

Det er ingen hemmelighed, at husmoderforeningerne ikke har den allerstørste tilslutning fra de yngre årgange. Og når de har ladet sig friste af ideen om at være med i klagenævn, er det muligvis ud fra en forestilling om modernisering af foreningernes virke. Hensigten er for så vidt god nok, men midlet forekommer meget lidt velovervejet. Hvis husmoderforeningerne vil følge med tiden og virkelig indstille sig på den moderne forbrugers interesser, må det dog være naturligst at gøre det i samarbejde med den organisation, som de allerede er med i.

Vil man aktivisere de enkelte husmoderforeninger ved en indsats på lokalt plan, forekommer det derfor mere nærliggende at gå ind i en af de forbrugergupper, der allerede er dannet rundt om i landet. Eller hvorfor ikke selv tage initiativet til en forbrugerguppe? Det er blandt andet for at kunne udvide samarbejdet med disse lokale grupper, at Forbrugerrådet søger om tilskud.

Hvis købmandsbladets leder kan få husmoderforeningerne til at indse, hvad det er for en dobbeltrolle, de risikerer at have i ved at gå ind i handelsforeningernes klagenævn, har den i hvert fald gjort noget godt.

Købmændenes fagblad burde tilsendes den buket roser, *Tænk* giver for særlig indsats i forbrugersagen. Men godt med torne i.

Skal vi DEJSE OM af ked-somhed?

Er det for forbrugernes skyld eller for erhvervslivets, der skal laves forbrugerudsendelser i radio og tv? Spørgsmålet melder sig uvilkårligt i anledning af de regler om objektivitet, som syv store erhvervsorganisationer har foreslået Danmarks Radio at indføre.

Adskillige af organisationernes krav er naturligvis så indlysende, at alle på forhånd kan være enige om dem. De kræver, at alle oplysninger skal være korrekte, og de indskærper pligten til at være kritisk over for kilderne. De forlanger også, at de varer, der omtales, nævnes med navn og varemærke. Alt det kan vi let tilslutte os.

Mere uoverskuelige er konsekvenserne af erhverv-

nes krav til fuldstændighed. Man ønsker ikke blot, at *samtlige* oplysninger om et bestemt produkt skal medtages i udsendelserne, men også at alle andre lignende varer skal behandles i nøjagtig lige så lange sendetid. Og hvis det ikke kan nås inden for én udsendelse, må der flere til på samme ugedag og klokkeslet. Et helt uhandeligt krav.

Desuden fremhæver erhvervsorganisationerne nødvendigheden af at gennemføre, hvad de kalder „det kontradiktoriske princip“. Det betyder ganske enkelt, at der altid skal gives den erhvervsdrivende eller hele den branche, der udsættes for kritik eller skadelig omtale, lejlighed til imødegåelse under selve udsendelsen.

Vi har i Danmark gamle traditioner for redelig journalistik, og det er et af de faste etiske krav, at man aldrig angriber nogen uden at give dem anledning til at forsvare sig inden for rimelige grænser. Der synes aldeles ikke at være behov for at opstille rigoristiske krav af den karakter, som de syv organisationer har fundet frem til.

Hvis forbrugerudsendelser overhovedet skal have en mission, må de produceres i frihed under det ansvar, som altid påhviler den, der objektivt vil undersøge et emne på forbrugernes vegne. Det er ikke så meget det sarte erhvervsliv, der skal plejes i disse udsendelser. Det er heller ikke et spørgsmål om minutdemokrati med nøjagtig

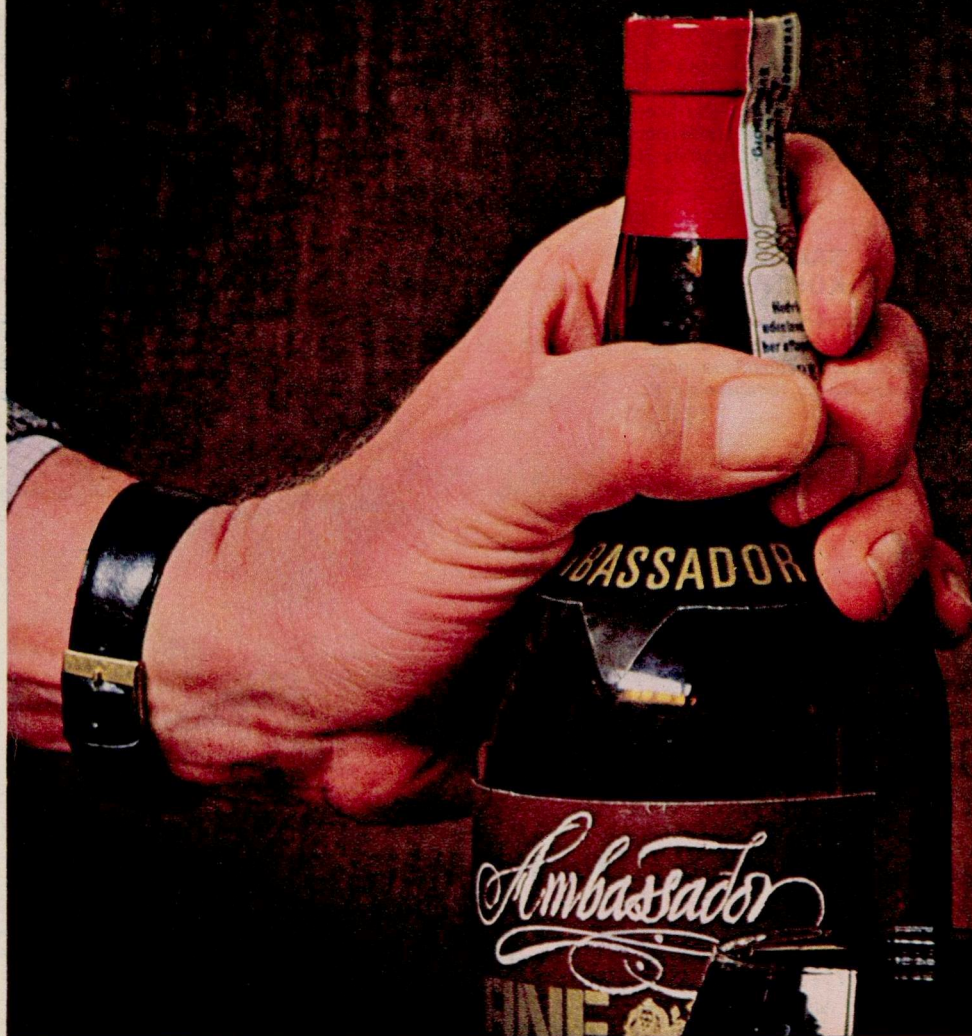
lige lang sendetid til hver vare, som om det var politiske partier før et valg. Det drejer sig om at lave interessante og fængende udsendelser, som forbrugerne kan have gavn og glæde af.

Der er frit slag, når det gælder åndslivets produkter, teater, film, litteratur og kunst. Hvorfor skal erhvervslivet så indtage en undtagelsesstilling?

Glædeligvis ser det ud til, at de syv organisationer – Butikshandelens Fællesråd, Grosserer-Societet, Håndværksråd, Industriråd, Landbrugsråd, Provinshandelskammer og De Samvirkende Danske Husmandsforeninger – nok skal møde modstand i radiatorådet. Et af rådets medlemmer, inspektør ved husholdningsundervisningen, *Else Elbæk*, har allerede udtalt, at reglernes konsekvente gennemførelse meget let kan betyde, at ingen radiomedarbejdere vil påtage sig at producere forbrugerudsendelser.

Vi tør roligt tilføje, at heller ingen forbrugere orker at følge udsendelser efter erhvervenes recept. De vil dejse om af ked-somhed.

Det er altid
Ambassador-tid...

Hygge for to - eller flere? Ambassador portvin, sherry, madeira eller den mousserende Ambassador - altid en festlig optakt til en dejlig middag eller en slap-af-drink ved TV-tid. Prøv også Ambassador portvin, sherry og madeira i den populære MEDIUM-SERIE - det er Ambassador, når den er bedst - og billigst!

BRUGSEN

MINISTER- RÅDET

Nordeks ministerråd (MR) består af et medlem fra hver af de fire landes regeringer. Formandskabet beklædes efter tur i et år. Rådet træffer beslutninger, som er nødvendige for at bringe traktatens bestemmelser ud i livet. Beslutningerne skal være enstemmige, og hvert land kan altså modsætte sig MRs beslutninger. Det forudsættes, at andre ministre deltager i MRs møder, når der behandles sager, som henhører under fagministrene.

Danmarks
folketing

Norges
storting

Finlands
rigsdag

Sveriges
rigsdag

Ministerrådets beslutninger skal i visse tilfælde behandles og tiltrædes af landenes rigsdage, før de er bindende.

FAST EMBEDSMANDS- KOMITÉ

består af en højtstående embedsmand fra hvert land, altså også fire personer. Formandskab „roterer“ som i MR, afstemningsregler er også ens. Komiteen kan på ministerrådets vegne vedtage beslutninger inden for afgrænsede områder. Komiteen skal i øvrigt forberede ministerrådets afgørelser.

SAMARBEJDS- KOMITEER

Hver komité dækker et sagsområde, der er omfattet af traktaten om Nordek. Medlemmerne er udvalgt blandt eksperter i landenes centraladministrationer. Komiteerne udarbejder forslag og redegørelser til ministerrådet.

Fiskeri-
politik

Næringsret
og
konkurrence-
regler

Uddannelses-
og
forskning-
politik

Transport-
politik

Økonomisk
politik og
regional-
politik

Arbejds-
markeds-
og social-
politik

Told- og
handels-
politik

Industri-
og energi-
politik

Jordbrugs-
politik

SEKRETARIATET afgiver betænkninger og forslag til de tre foranstående organer. Det forestås af fire direktører, én fra hvert land, som efter ansættelse hverken må rådføre sig med deres lande eller modtage instruktioner fra dem. Sekretariatets opgaver skal løses af et personale, sammensat af eksperter på de mange områder, der omfattes af traktaten.

RÅDGIVENDE KOMITE

Industri

Handel

Jordbrug

Fiskeri

Forbruger-
interesser

Arbejdsmarkedets to parter

Til Rådgivende Komité er fra hvert land for en toårs-periode udpeget én repræsentant for hver af de nævnte syv grene. Komiteen skal sikre, at ministerrådet får den kontakt til næringslivet, som er nødvendig for samarbejdet i Nordek. Ministerrådet kan indhente udtalelser fra Rådgivende Komité, som også på eget initiativ kan stille rådet udtalelser om ethvert spørgsmål, som falder indenfor traktatens rammer.

NORDEKS MASKINERI

1970'erne kan blive årtiet, hvori de fire nordiske lande indgår en traktat om økonomisk samarbejde. Statsministrene blev i april 1968 enige om, at tiden var inde til at tage et nyt skridt i det nordiske økonomiske samarbejde (betegnet *Nordek*), og dette blev startsignalet til en embedsmandskomité's arbejde, som nu er resulteret i et traktatudkast. På dette grundlag vil debatten om Nordek udfolde sig i den kommende tid. Nordek betyder *ikke* Nordens Forenede Stater. F. eks. er udenrigs- og sikkerhedspolitik holdt uden for, men alligevel går tankerne om samarbejde meget vidt. Omfattet er pengebevægelser og produktion i alle næringsgrene, men der tænkes også på fælles udnyttelse af atomenergi og på samarbejde om kulturelle emner – helt ud til folkeoplysning og ungdomsarbejde. Et sådant samarbejde må drives af et maskineri, som skemaet gør rede for på grundlag af embedsmandsrapporten. Man må forestille sig, at Nordek trinvis bliver en realitet. F. eks. kunne en toldunion begynde ved nytår 1972, mens „timeplaner“ for samordning af mange økonomiske emner først regnes færdig til nytår 1974 eller 1975. Virkeliggørelsen af disse planer bliver altså opgaver, der skal løses i årtiets sidste halvdel.

VOLDGIFT- UDVALG

Bliver det nødvendigt med en „nordisk domstol“? Det har været overvejet, om en ret skulle træde i funktion, hvis der opstår retstvister mellem landene i fortolkning af traktaten eller de beslutninger, der er truffet på dens grundlag. Sagen er endnu ikke gennemdrøftet.

„Stumper“ undertrøjen?

- så gå i Brugsen efter paskrympet!

BRUGSEN er først i Danmark
med herreundertøj, der holder,
hvad det lover: - også målene!
Det nye STAFET finrib er paskrympet.
Derfor kan De vaske det gang efter gang
- det kan ikke krympe!

Se efter de gyldne poser -
og stol på størrelsesmærkningen!

PASKRYMPET STAFET er hygiejnebehandlet
kvalitetsundertøj.

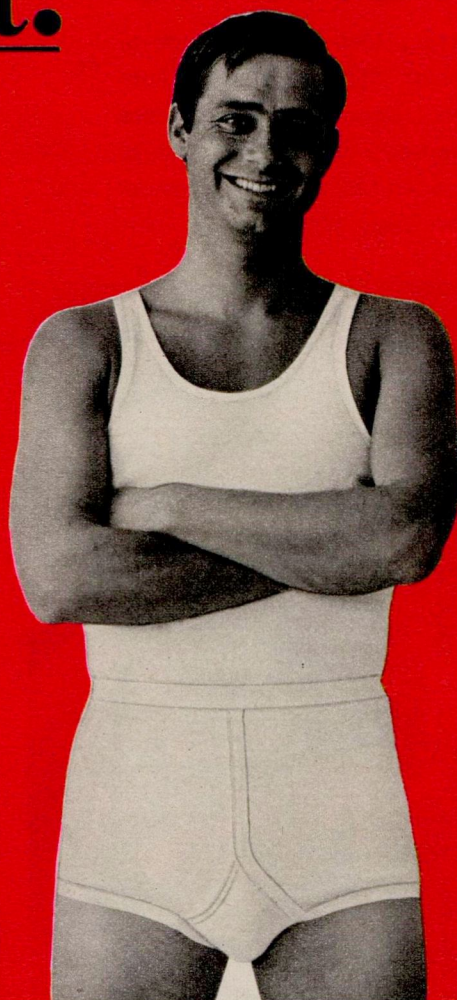
sportstrøje 8.85

trusser 8.85

trøje med 1/4 ærmer 10.50

benklæder med 1/4 ben 10.50

alle herrestørrelser

BRUGSEN

DE RAPPE PIGERS BY

Sdr. Omme

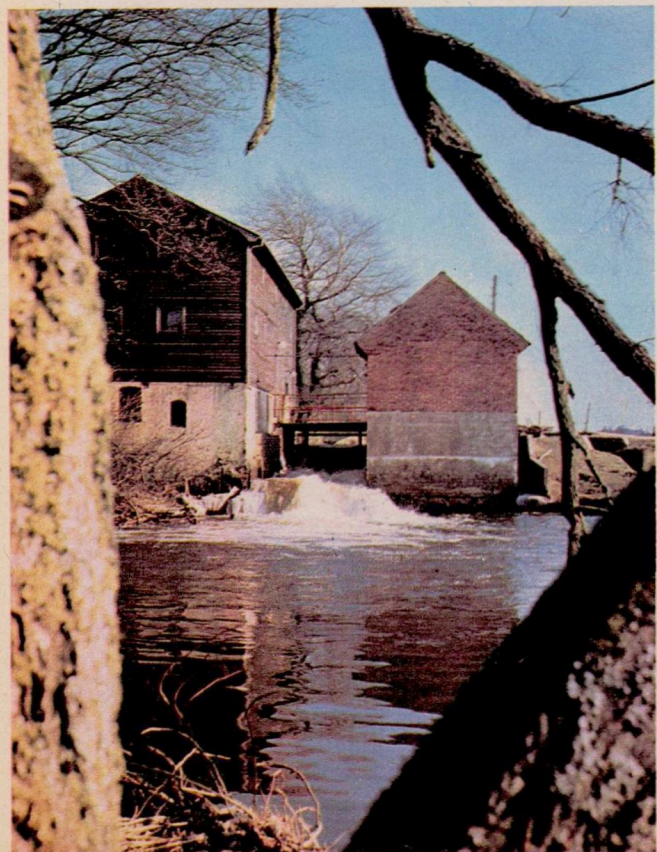
er noget for sig. Med kun 1300 indbyggere dominerer den fuldstændig kapgangssporten i Danmark – takket være „den gale barber“, der viste sig ikke at være så tosset endda. Om ham og andet i byen handler denne historie.

Landry Høj Madsen træner sine fantastiske piger. Fra venstre er det Lene Ankersen, 14, (to danske mesterskaber), Ellen-Marie Thomsen, 16, (seks danske mesterskaber), Birgit Thomsen, 13, (endnu uprøvet) og Karin Møller, der har 11 danske mesterskaber og en verdensrekord.

Til daglig er Karin Møller i lære i Sdr. Omme's brugsforening. Her passer hun kassen.

Der er historie i den gamle vandmølle. I sin tid leverede den strøm til hele byen.

Fotos:
MOGENS LAIER

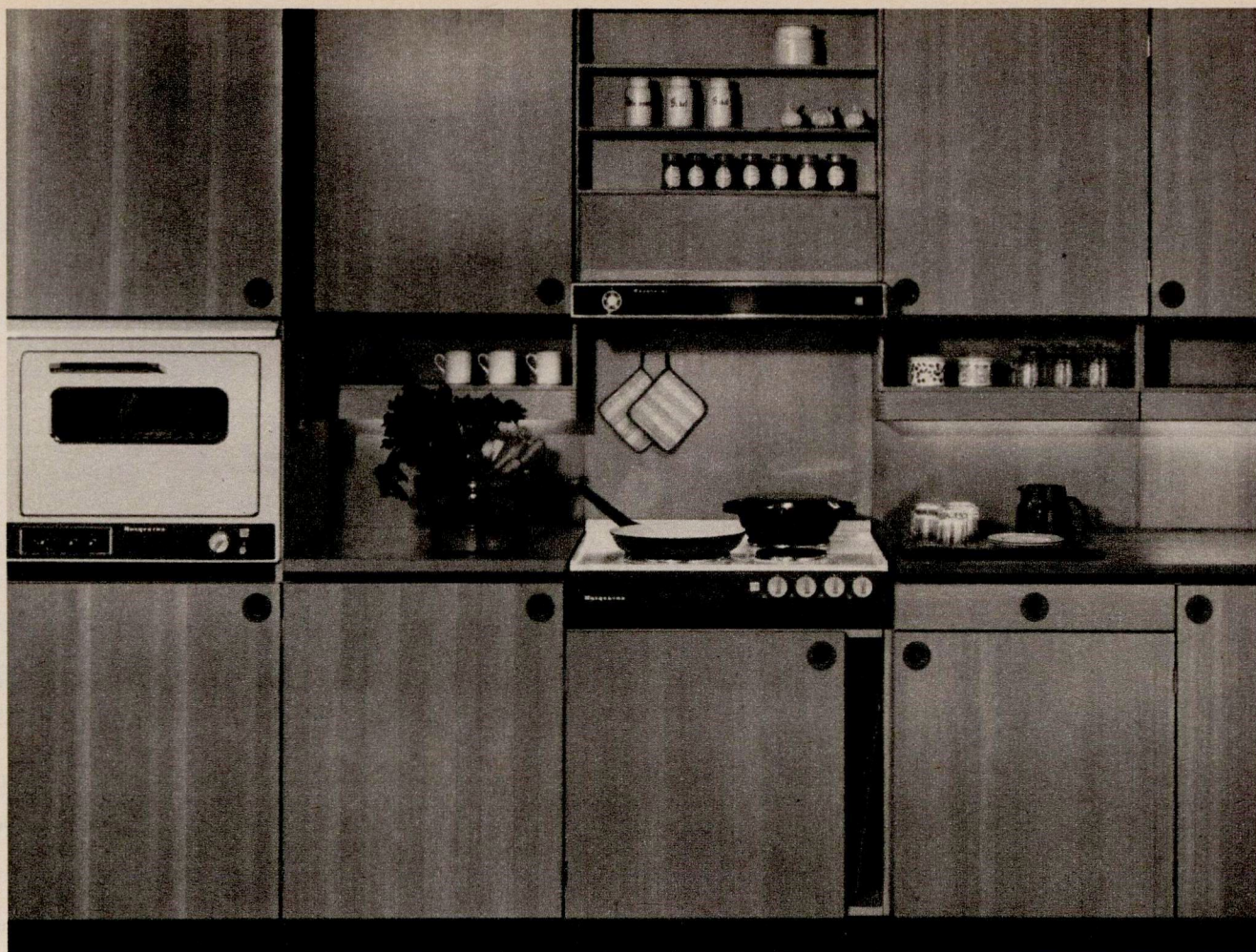

De rappe pigers by. Udtrykket er blevet en hædersbetegnelse for den lille forhenstående stationsby *Sdr. Omme*, der med sine kun godt 1300 indbyggere har fået sportsfolk over hele landet til at gnide sig i øjnene. For trods sin lidenhed dominerer byen fuldstændig den ædle kapgangssport i Danmark. Unge fra byen har erobret så mange danske mesterskaber, at ingen mere har tal på dem, og på landsholdene er mindst halvdelen af deltagerne som regel fra *Sdr. Omme*.

Og egentlig er det lidt uretfærdigt at give pigerne hele æren. For også de bedste mandlige kapgængere kommer fra den lille by på heden.

Det er hverken særlige geografiske eller arvelige omstændigheder, der har givet *Sdr. Omme*-ungdommen en så gevaldig fart på stikkerne. Derimod et mere menneskeligt fænomen ved navn *Landry Høj Madsen*. Han er 59 år og fungerer til hverdag som den lokale barber.

Han er blevet noget af en fabel i *Sdr. Omme*, der med sin ene biograf, sit afholdshotel og sin kro med velbesøgte lørdagsboller ikke hører til

glæd Dem over det moderne design...

— for det er ikke en tom skal;
blot den smukke ramme om en gennemtænkt
indretning i alle detaljer!

Sådan er Tectum Køkkenet. Men
Tectum er også omhyggelig forarbejdning —
smukke træsorter i udsøgt kvalitet —
derfor ved vi, at De vil blive glad for
Deres nye Tectum Køkken!

Se de permanente Tectum-udstillinger i:

KØBENHAVN	ODENSE	ÅRHUS
Rosenerns Allé 18	Nørregade 49	Frue Kirkeplads 4
1970 København V	5000 Odense	8000 Århus C
(01) 39 25 22	(09) 14 34 11	(06) 13 35 33

ANVA, Vesterbrogade 2 E, 1620 København V.
BYGGECENTRUM, København og Middelfart.

TECTUM
DANSK KØKKENSÆT

KUPON

Send mig straks gratis de store, illustrerede
brochurer over TECTUM KØKKENET

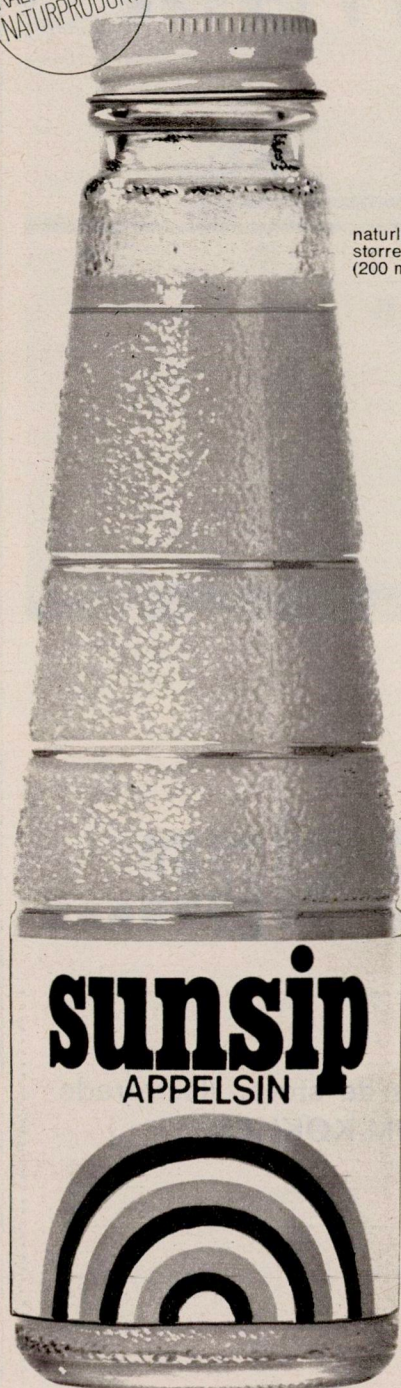
Navn: _____

Adresse: _____

By (postnr.): _____

Sunsip
fortyndes
hele 30 gange
til 6 liter
færdig drik

- ET
KALORIEFATTIGT
NATURPRODUKT

naturlig
størrelse
(200 ml.)

Denne flaskes indhold svarer i
mængde til 24 fl. sodavand. Øko-
nomiflasken (800 ml.) til 96 flasker.

- fra Dansk Droge Import A/S, København - Herlev

Sdr. Ommes rappe piger i fuld fart nedad hovedgaden. Fra venstre Karin Møller, Lene Ankersen, Ellen-Marie Thomsen og Birgit Thomsen.

de mest begivenhedsrige steder. Især ikke efter at jernbanen til byen blev nedlagt sidste år.

Så der er måske ikke noget at sige til, at Høj Madsen ikke var længe om at få tilnavnet „den gale barber“, da han i 1930-erne slog sig ned i byen. For kort efter blev der startet en kapgængerafdeling under Vejle Idrætsforening, og Høj Madsen blev interesseret. Fra sin soldatertid huskede han noget om, at han havde været elendig til løb – men til gengæld kunne han marchere de andre sønder og sammen.

Han meldte sig ind, og i de følgende år så undrende borgere hver aften den energiske barber trave omegnen rundt i ekspresfart med højt hævede arme og kraftigt vrikkende bagdel. Det talte man meget om dengang, og hverken byens indbyggere eller Høj Madsen selv har det mindste imod at fortælle, at han blev anset for lidt småtosset.

Hver 10. beboer gik med i kapgang

Og det blev man faktisk ved med – lige til 1949, da den dengang 37-årige barber kom på landsholdet. Og efterhånden var han blevet jysk mester en del gange. Det hjalp altsammen, og da den lokale idrætspark skulle genindvies i 1951, fik man lokket over 10 procent af byens befolkning ud på en 10 kilometers kapgang.

Den tur blev samtidig begyndelsen til Sdr. Ommes æra som førende kapgængerby i Danmark. Landry Høj Madsen har siden da trænet hold efter hold op til toppræstationer. Der er vundet syv danske holdmesterskaber

og så mange individuelle, at man har opgivet at holde rede på det.

Og den eneste danske deltager i kapgang ved sidste olympiade, Tommy Kristensen fra Vejle, var naturligvis trænet af Høj Madsen.

Men barberens hidtil største triumf kom sidste år, da den dengang 17-årige Karin Møller fra Sdr. Ommе blev dansk mester for 11. gang – og samtidig slog verdensrekorden i 20 km kapgang med næsten et minut. Hun gik strækningen på en time, 53 minutter og 45 sekunder.

I dag er hun 18 og i lære i den lokale brugsforening. Fritid er der ikke meget af, for Høj Madsen er en hårdt krævende, og meget afholdt træner, der ser ublidt på lørdagsballerne på kroen og slige nedbrydende fornøjelser. I sæsonen træner hun mindst et par timer hver dag – efter fyraften – og om søndagen er der ekstra lang træningstid.

Hvis der skulle smutte et enkelt bal imellem i vintersæsonen, hvor træningen ikke er helt så streng, kan hun være sikker på en ekstra hård omgang om søndagen.

Karin begyndte på kapgang som 13-årig. Efter 1951 har der hvert år været algang i byen, og ved de lejligheder cykler Høj Madsen rundt blandt de vandrende og kigger emner ud.

– Jeg kom hurtigt et godt stykke bagefter de andre, fortæller hun. Jeg fik sidestik og bad en mand, der kørte forbi på cykel, om at tage mig med. Han sagde til mig, at jeg bare skulle løfte armene. Så ville det gå meget bedre.

Det gjorde det også. Inden de 10 km var gået, nåede Karin Møller op til de andre igen. Og Høj Madsen – for na-

turligvis var han manden på cyklen – spurgte hende, om hun ikke ville være med på holdet.

Det har han ikke fortrudt siden. Også fordi han takket være hende har fået en virkelig kapacitet på det mandlige kapgængerhold. Det er den 19-årige murerlærling *Kai Thomsen* fra Grindsted. Han mødte Karin for tre år siden, da hun havde sneget sig uden om Høj Madsen til bal på kroen.

Men for en gang skyld tilgav barberen hende. For Kai Thomsen var ikke længe om at finde ud af, at der skulle gode benmuskler til for at følges med Karin...

Høj Madsen selv har aldrig slået de store rekorder – men han ved, hvordan han skal træne andre op til det. Og han var på landsholdet indtil han fyldte 46. Ikke uden grund regnes han for den bedste danske træner i dag, og da TV-teatret for nylig skulle bruge en optagelse med en kapgænger, der får instruktion, bad man naturligvis Høj Madsen med som sagkyndig rådgiver.

Idrætshal og rutebilstation

Der gøres i det hele taget meget for idrætten i byen. Der er planer om en stor idræts- og svømmehal – med kommunegaranti – og idrætsforeningen har over 800 medlemmer, hvoraf dog kun de 300 er aktive. Resten hører for en stor del til den faste stok, der er medlemmer af så at sige alle foreninger i hele omegnen. Der er nemlig kun foreningsballer på kroen, så det gælder om at have medlemskort til nogle stykker, hvis man vil ud at svinge sig.

Ellers tumler byen med planer om en større skoleudvidelse og en hårdt tiltrængt rutebilstation. Efter at banen blev nedlagt, er al offentlig transport foregået med busser, og det har ikke været uden gener. Blandt andet har det irriteret mange, at diverse pakker bare blev smidt af uden for købmanden – også uden for åbningstiderne. Men kommunen har købt den gamle stationsbygning med tilhørende arealer og regner nu med at få en fin rutebilstation og parkeringsplads ud af det.

Ellers er der ikke større problemer – bortset fra en mulig sammenlægning med *Grindsted* kommune. Den løsning er ikke særlig populær i byen.

I øvrigt har kommunen i gamle dage været betydelig større. Tidligere hørte både Filskov og Blåhøj kommuner med, fortæller den lokale egnshistoriker, tidligere gårdejer *Ole Deigaard*. Han bor ved en gammel vandmølle, der tidligere hørte under godset Juelingsholm, og har blandt andet beskæftiget sig indgående med godsets historie, hvortil hører både spøgelses og anden dramatik. Dets oprindelse fortaber sig i det uvisse. Man kan kun føre beretninger om det tilbage til 1579, og godset er i hvert fald noget ældre.

JØRGEN MUNKEBO

Jeg er også
gået over til
PRINCE

Ja, rigtige cigaretrygere har valgt Prince, cigaretten med den fine, afrundede blended-tobakssmag plus Whitronfilter, det snehvide fiber-filter, der giver Dem den fulde tobakssmag og det lette træk...

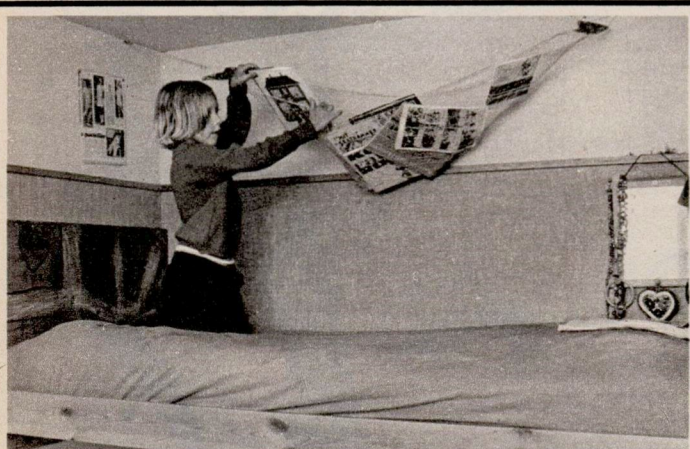
Filtercigaretten med fuld tobakssmag

IDEER

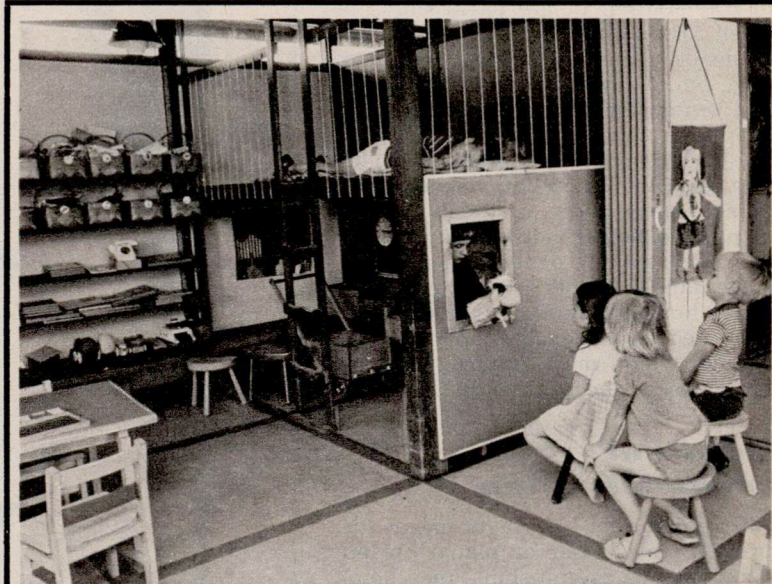
FRA BØRNEHAVEN

Tekst: LIS SCHWARZ og K. VAGN JENSEN ★ Fotos: ERIK PARBST og OLAF SCHWARZ

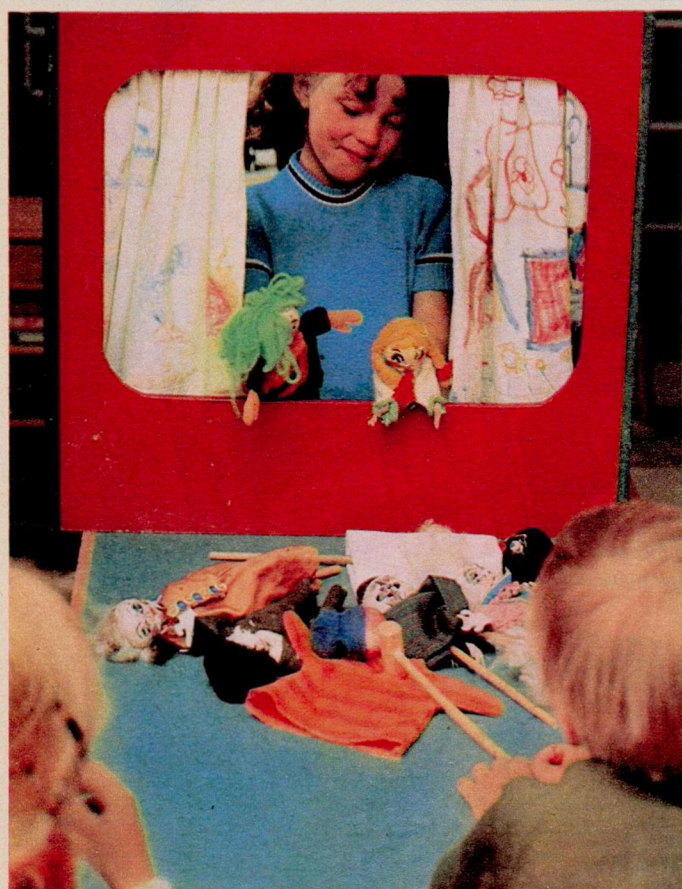
Familier med børn kan hente masser af ideer hjem til lejligheden eller huset fra børnehaven. Store, små – billige, dyre – praktiske, sjove. Vi har fundet nogle, der kan bruges indendøre, næsten uanset hvor meget eller lidt plads man har. Har De Deres gang i en eller anden børneinstitution, kan De muligvis selv finde mange andre.

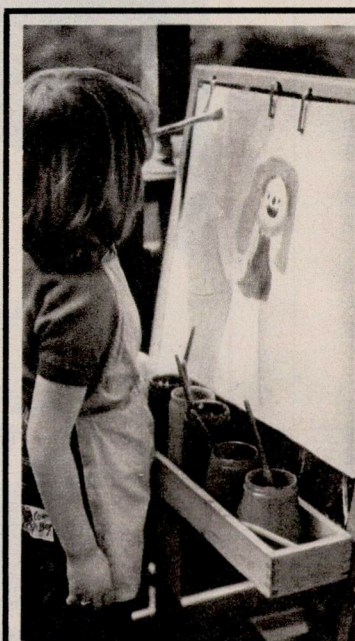
Børnehavens rodenet er her brugt som køjenet. Nettet er købt hos en skibsprovianteringshandler og koster godt syv kr.

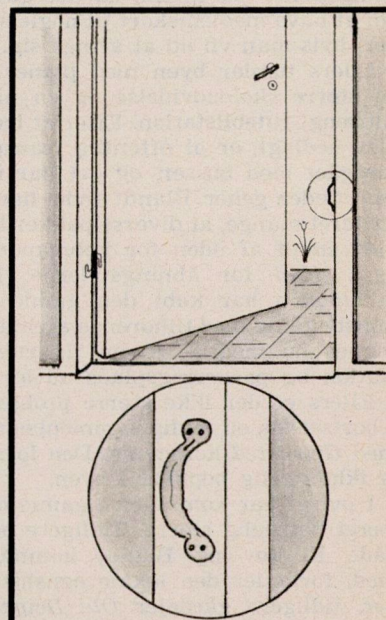
Der opstår en masse nye muligheder, hvis sengen flyttes op under loftet. Man kan lave det hele selv for mindre end 100 kr. Sengebund, hjørnestolper, træramme til snoretæk og stige. Denne kan eventuelt erstattes af en rebstige (21-46 kr.). Skillevæggen med vindue er en idé, som også kan bruges andre steder. (Pladen koster ca. 20 kr.)

Bunden af en pap- eller trækasse – eller simpelt hen en plade – kan skæres ud til Mester Jakelteater. En gang maling og et gardin, og der er alle tiders beskæftigelse til ungerne. Dukkerne kan købes færdige (15-50 kr. pr. stk.), eller man kan lave dem selv.

Staffeliet (ca. 25 kr.) begrænser mulighederne for at få maling i hele huset. To trærammer, udfyldt med masonitplader, hængsles foroven og holdes fra hinanden på midten af en krog. Metalklemmerne, der holder papiret, kan eventuelt erstattes med almindelige tøjklammer.

Døre og barnefinger har aldrig været nogen god kombination. Den er særlig dårlig, hvis barnet samtidig skal op eller ned. Det vil nemlig så være tilbøjeligt til at holde fast – i den side døren er hængslet. Ved at anbringe et lille håndtag i den modsatte side (ca. 1,50 kr.) kan man forebygge mange klemte fingre.

Fortsættes på side 12

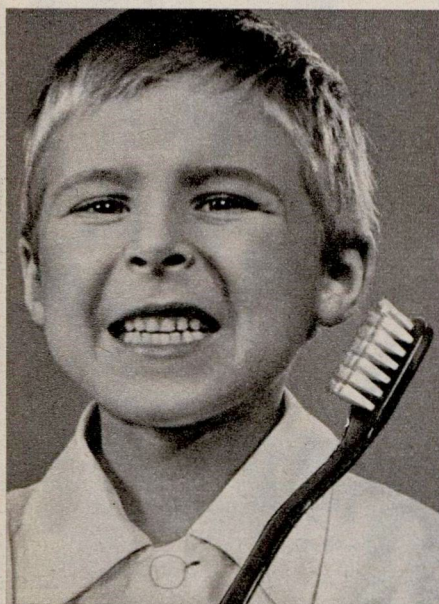
**KUNSTIGE
TÆNDER**
strålende rene
i løbet af
nul
komma
fem

den
med
den
blå
dråbe...

– det nye reensemiddel til
kunstige tænder fjerner
tobaksbelægning og gør
tænderne strålende rene.

SMOKERS

-disse tænder og alle tænder
fortjener
en ny

TANDBØRSTE

Tandex væbnet til tænderne...

Bay & Vissing A/S

Er De "dus" med Deres symaskine?

-ellers prøv Major Letvægt. Så bliver De det!

*MAJOR LETVÆGT er en avanceret
el-symaskine, der kan det hele! Foruden
zig-zag, brodering, stopning, knaphuls-
syning m. m. - kan MAJOR LETVÆGT
i én arbejdsgang sy dobbeltsømme
og brodere med 2 farver. Den har
nemlig dobbeltnål! -
Og takket være den
tværstillede griber er
MAJOR LETVÆGT
legende let at betjene.
Prøv en MAJOR
LETVÆGT nu - 698.-
den koster kun*

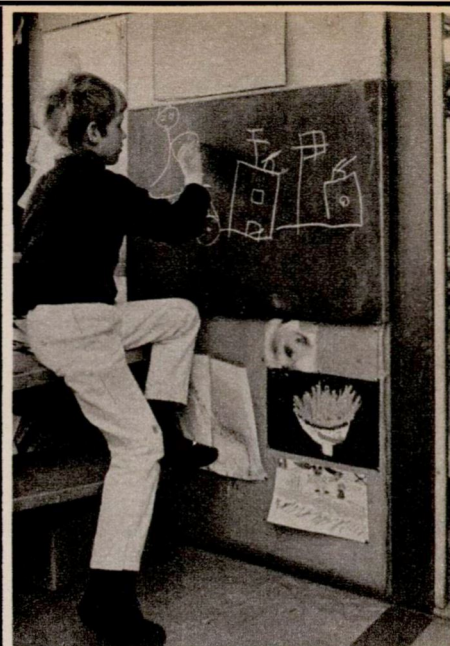
BRUGSEN

Værkstedshjørnet består af en stump bord, en kasse under bordet til træstumper og et bræt på væggen til værktøj. Det skal være solidt. Hellere færrer, men gode ting fremfor mange dårlige. Allerbedst er det at købe rigtigt værktøj i lille format. Der er så mange valgmuligheder, at det er urealistisk at nævne priser.

Fars og mors gamle tøj er simpelt hen lykken i indtil mange år af ungerne liv. Her er det anbragt i malede ølkasser, der er forsynet med hjul (ca. 20 kr.), der kan købes i enhver isenkramforretning.

En plade (ca. 10 kr.), der skal være så blød, at der kan stikkes tegnestifter i den – betrukket med hessian (ca. 7,65/m) er god. Den kan tit bruges til børnenes produkter, men også som samlingssted for familiens beskeder, til skemaer o.s.v. Her er tavlen (masonit-tavlelak ca. kr. 15) også sat på, så væggen ikke bliver snavset.

Påklædningsdukken, der har masser af sløjfer, spænder, tryklåse etc., er hjemmelavet. I den periode, børnene gerne vil lære at binde, lyne og hægte, er der mange timers beskæftigelse i hende.

Reolen består udelukkende af ølkasser (3,70 kr. hos en handlende) – malet i forskellige farver. Pindevæggen ved siden af er genial til sko, våde sokker, vanter, tørklæder etc. Den er lavet af en spændex-plade (ca. 20 kr.) betrukket med selvklebende plastic (kr. 15). Pindene er oversavede kosterkatter (ca. 6 kr. i alt), der er blevet rundet i enden. Inden plasticet er klæbet på, er der boret huller. Hullerne i plasticet klæres ved, efter det er klæbet på, at skære et kors over hullerne i pladen. Når pindene stikkes på plads, bøjes plasticet med ind.

Moderne møbelkunst

Ved spisepladsen er der anvendt et rundt spisebord med bekvemme stole med polstret sæde. Det er hyggeligt at sidde ved et rundt bord.

Bord nr. 70 måler 120 cm i diameter, det har rigleudtræk og kan forlænges med 2 plader. Pris: kr. 855,-.

Stol J 106 er tegnet af arkitekt Poul M. Volther - den måler 48 cm i bredden. Pris: kr. 235,-.

Til opbevaring af service, bestik, bøger m.m. er anvendt Brugs Skabe, der er et system af byggemøbler, som kan kombineres til hele vægge eller enkeltmøbler.

Brugs Skabe er tegnet af arkitekt DMA Erling Jessen.

Skab med reol måler 104,7X63X159 cm. Pris: kr. 1481,25.

Reolsammenstillingen måler 104,7X36X159 cm. Pris: kr. 965,75. Alle de viste møbler leveres i lys eg.

MØBLER

ALBERTSLUND
Roskildevej 45
(01) 64 88 66

ÅRHUS
Vesterbro Torv
(06) 12 90 00

AALBORG
Skalborg
(08) 12 76 44

HOLSTEBRO
Hostrupsvej 9
(07) 42 26 77

ODENSE
Østerbro 41
(09) 11 81 11

VORDINGBORG
Marienbergvej 90
(03) 775 nr. 1655

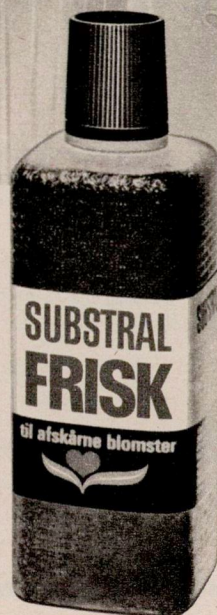
VEJEN
Arnfredvej
(053) 6 09 44

FDB-MØBLER
fås gennem
Brugsen

SUBSTRAL® frisk forlænger bukettens levetid

Nu kan De få meget mere glæde af Deres afskårne blomster! Substral FRISK indeholder alle de næringsstoffer, blomsterne har brug for, og desinficerer vasevandet, så buketten holder sig smuk og frisk dag ud og dag ind - utroligt længe.

100.000 SILD

Den største fiskeriundersøgelse, der nogen sinde er gennemført på vore breddegrader, er netop gået i gang i Nordsøen, hvor man vil mærke 100.000 sild ved at „skyde“ et lille metalmærke ind i maven på hver enkelt fisk. Fiskeribiologer fra mange lande prøver hermed at klarlægge, om fangsten af industri-fisk kan ødelægge Nordsøens sildebestand. Eller, sagt lidt hårdere: om nordsøfiskerne er ved at save den gren over, de selv sidder på?

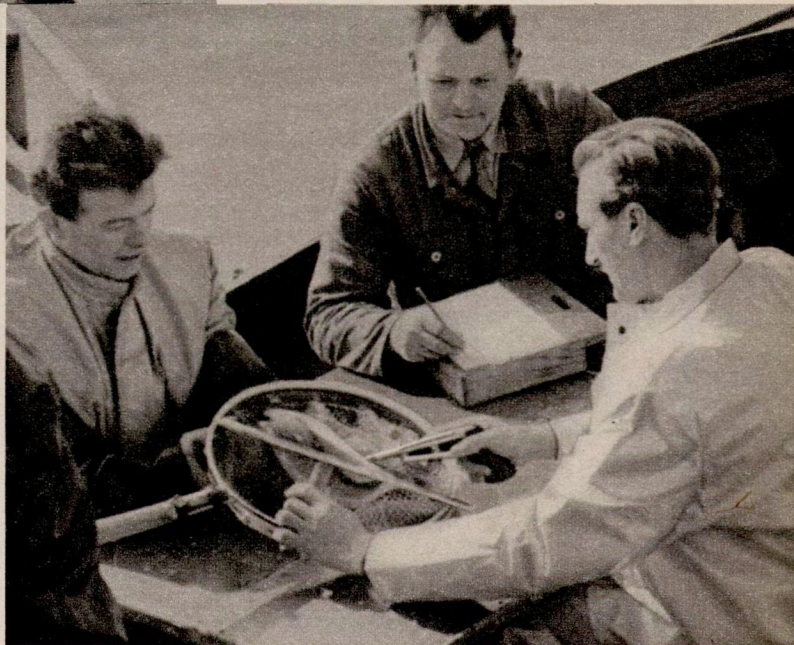
Det danske havundersøgelsesskib *Dana* løber i denne måned ud for at jage sildestimer i Nordsøen og dermed yde Danmarks bidrag til en fiskeriundersøgelse, som vel nok er den største, der nogen sinde er gennemført i denne del af verden.

I løbet af otte måneder vil et hold eksperter om bord i et norsk fiskefartøj gennemføre mærkning af ikke mindre end 100.000 Nordsø-sild. Danas opgave er - på skift med undersøgelsesskibe fra Polen, Holland, Tyskland og Frankrig - at lokalisere sildestimerne ved hjælp af undervandslytteapparater - sonar og ekkolod - hvorefter det norske skib fanger fiskene og sætter dem ud igen efter mærkningen.

Det er ikke små kvanta ungsild, der hentes hjem til fiskemelsfabrikkerne. Hvad man ser på billedet, er kun en del af dækslasten på en kutter.

Fra småbåde fanges sildene en efter en i flydenettet ved hjælp af en ketsjer, hvorpå de mærkes (af manden i den hvide kittel) og kastes ud i frit vand på den modsatte side af båden.

Sildene mærkes med „pistol“ (foroven t.h.), som snitter et lille hul i maven på fisken og skyder et metalmærke ind i dens bughule. Det generer ikke silden under dens senere tilværelse - påstår fiskeribiologerne.

skal skydes i mæven

V i skal tilbage til slutningen af fyrrerne for at finde baggrunden for den forestående store sildemærkning. Det var i de år sløje tider for fiskerne langs Jyllands vestkyst. De rammes på én gang af dårlige afsætningsmuligheder for konsumfisk og en kraftig nedgang i fangsterne af store sild.

Nogle af de vestjyske fiskere begyndte at se sig om efter nye indtægtsmuligheder og fandt dem på *Bløden grund* – et stort område i den østlige del af Nordsøen. Her vidste man, at det vrimlede med småsild, der ganske vist var alt for små til at afsætte som konsumfisk, men som ville være en fin vare for fiskemelsfabrikkerne. Hidtil havde disse fabrikker klaret sig på leverancer af affald fra konsumfiskeriet, men nu fandt en lille gruppe fiskere på, at man jo kunne begynde at fiske direkte efter småsildene, med henblik på at lande dem til fiskemelsfabrikkerne.

Det blev indledningen til industrifiskeriet, som i løbet af nogle få år blomstrede op, og som i dag er blevet til en storindustri med mange store fabriksanlæg knyttet til vore større fiskerihavne og med en vældig flåde af fiskerfartøjer.

Efterhånden som industrifiskeriet udviklede sig, kom flere og flere fiskearter med ind i billedet. I dag fisker man, foruden ungsildene, arter som *tobis*, *spørbling*, *brisling* og en lang række andre arter, men gennem årene har ungsildene på *Bløden* været en meget væsentlig faktor.

Det er klart, at såvel fiskeribiologer som fiskere, stillede sig selv et par spørgsmål i forbindelse med dette fiskeri. Kunne det vare ved? Ville ungsildene ikke forsvinde fra *Bløden grund*? Og ville det intensive fiskeri på de unge sild i det lange løb skade bestanden af voksne sild?

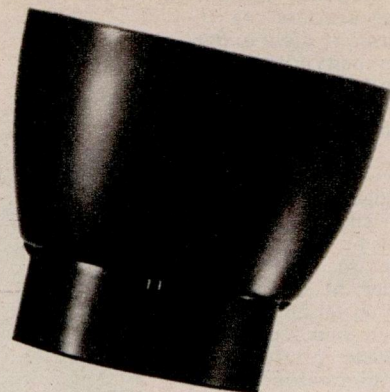
I gennem de næsten tyve år, industrifiskeriet har fundet sted, har biologerne derfor ikke ligget på den lade side. Der er foretaget meget omfattende undersøgelser såvel fra dansk som fra international side, men det viste sig ret tidligt, at spørgsmålene var langt mere komplicerede, end man først havde antaget.

Alligevel er det faktisk lykkedes at påvise, at ungsildenes ophold på *Bløden* fra august til april hvert år nok vil fortsætte så længe, der overhovedet er ungsild.

Sildene æder ikke lige meget hele året rundt. Deres vigtigste ædeperiode falder i månederne maj, juni, juli og netop på denne årstid kunne man ikke træffe de store ungsildeforekomster i *Bløden*-området.

Man begyndte at undersøge sildenes fedtindhold, som man længe havde vidst fandtes op-

Hætten af for alle tidens rengørings hjælp

Slip flydende Nu Rens løs på gulve, vægge, vinduer, malet træværk, køkken og badeværelse m.v. og få et skinnende rent hus! Fly-

dende Nu Rens er højkoncentreret, salmiakfrisk og supereffektiv – og altid parat til at ta' fat. Prøv selv! Brugsen har det!

BRUGSEN

lagret omkring tarmene på visse årstider, og resultaterne af disse undersøgelser begyndte at antyde en forklaring på sildenes forkærlighed for netop denne del af Nordsøen.

Lige efter ædeperioden ved udgangen af juli, kunne sildene, der nu dukkede op i området, indeholde så store fedtmængder, at det udgjorde helt op til 25 % af deres vægt, men fedtindholdet dalede gradvis gennem vintersæsonen, indtil det ved begyndelsen af næste ædeperiode var helt nede på nogle få procent.

Sideløbende med disse undersøgelser, havde man arbejdet med at klarlægge områdets naturforhold og fundet, at der på Bløden, netop i den periode, hvor sildene opholdt sig der, var noget koldere end i tilsvarende lavvandede områder andre steder i Nordsøen. Her var naturligvis forklaringen:

I koldt vand nedsættes fiskenes stofskifte, og deres fedtreserve kan holde længere. Med andre ord, fiskene kommer til Bløden for at spare på næringsstofferne, og der er ingen grund til at antage,

Forsøgsskibet i baggrunden har netop taget et sildedræt og overført fangsten til flydenettet, som markeres af bøjerne i vandkanten. Nettet er ved at blive halet i position, så selve mærkningen kan begynde.

at de ikke skulle blive ved med det.

Hvad det andet spørgsmål angår—om ugunsildefiskeriet bevirker en total nedgang af sildeforekomsterne i Nordsøen—ja så er det faktisk netop det, man vil søge at besvare med det nu påbegyndte store mærkningsforsøg. Biologerne i de forskellige

Nordsø-lande er enige om, at sildene i Nordsøen udgør flere stammer, som hver har deres egne gydeområder, men man er ikke nået til enighed om, hvor mange der er, og man ved ikke, om ungsildene på Bløden er af en enkelt eller flere af disse gydestammer.

Allerede for adskillige år siden påpegede engelske fiskeribiologer, at der

var sket en kraftig nedgang i fangsterne af voksne sild i den *Engelske Kanal*. Man var allerede på det tidspunkt stærkt tilbøjelig til at give industrifiskeriet skylden, men de danske fiskeribiologer kunne naturligvis ikke gå med til, at der f. eks. skulle indføres restriktioner i det vigtige danske fiskeri, uden at der forelå helt klare beviser for fiskeriets skadevirkning.

På den anden side ville en overbefiskning af sildene ikke mindst skade danske fiskere, og Nordsø-landene enedes om at iværksætte et mærkningsforsøg, der skulle afvikles over to år. Det skete i årene 1957-1958, hvor man ialt nåede op på at mærke godt 27.000 sild. Man indhøstede både viden og erfaringer, hvorpå det nye storstilede forsøg i høj grad er baseret.

Mærkning af fisk med forskellige marketyper er noget, fiskeribiologerne anvender meget ofte, når det gælder at skaffe oplysninger om, hvorhen fiskene vandrer, eller hvor hårdt en fiskebestand befiskes. Da sild er overordentlig følsomme, og f. eks. nemt mister skæl, eller skades af for lang tids ophold over vandet, må der lige fra selve fangsten udvises særlig forsigtighed overfor denne fiskeart.

Man anvender snurpenot som fangstredskab, netop fordi dette redskab, der består af en stor netpose, som efterhånden indsnævres, er det mest skånsomme. Når sildene er fanget, overføres de

forsigtigt til et stort flydenet, og selve mærkningen foregår nu fra små både. Sildene fanges en ad gangen med en ketsjer, mærkes hurtigt og udsættes i det frie vand på anden side af båden.

Der anvendes ikke, som i mange andre tilfælde, mærker, der umiddelbart kan ses, når fisken engang fanges igen. Det vil le ikke nytte meget, da alle sildene jo landes direkte til melfabrikkerne, hvor man ikke har tid til at kigge efter mærker.

I stedet anbringes et lille jernmærke i fiskens bughule. Det sker ved hjælp af en specielt konstrueret mærkepistol, som først skærer et lille hul i fiskens side, og derefter indfører mærket i bughulen. Det hele går lynhurtigt og fisken tager ingen skade.

Denne mærkningsmetode ville aldrig kunne give resultater, hvis ikke man i forvejen havde allieret sig med fiskemelfabrikkerne, i de havne, hvor industrifiske landes. På et vist tidspunkt af fabrikationsprocessen passerer fiskemålet en magnet, der renser melet for jernpartikler, og magneten fastholder naturligvis også biologernes jernmærker. Fabrikkerne undersøger dette metalaffald og sørger for, at evt. mærker kommer biologerne i hænde.

Dermed er ringen sluttet i selve mærkningsforsøget, men den danske del af projektet omfatter også, at der gennem samtlige 8 måneder skal foretages løbende indsamlinger af fiskeprøver og statistiske oplysninger i de havne, hvor der landes industrifisk.

Gennem hele dette store program håber man at kunne belyse spørgsmålene om Bløden—fiskeriets betydning for Nordsøfiskeriet i det hele taget, og give et klart svar på spørgsmålet om, hvor hård befiskning området kan tåle.

En ting ved man allerede. Det er ikke kun i Nordsøen, der har vist sig tegn til nedgang i fiskeriet. Det gælder også flere af de store fiskefelter rundt om i Nordatlanten. Man spørger sig selv, om havets afkastning har været overvurderet, og om der allerede er trukket for store vekslers på fiskebestandene.

S. WIEDEMANN SMITH

CRACKFREE stivelse på spray dåse

husk
CRACKFREE
stivelse
fås også
i pakke

crackfree
spraystivelse

Giv Deres vask det lille ekstra plus!

Det kan ikke blive nemmere - et lille tryk - og Deres vask er stivet. Spraystivelsen er særlig anvendelig ved »klatvask«: duge, servietter, forklæder, lommestørklæder, bluser, skjorter o.s.v. Giv Deres vask det lille ekstra plus. Den holder sig længere pæn og ren - og strygningen går som en leg.

*Friskmalet kaffe
hver gang...*

CIRKEL KAFFE

*er datomærket
topkvalitet*

De får friskmalet kaffe HVER gang - både når De maler selv og når De vælger færdigmalet kaffe i aromasikret pakning. Cirkel kaffe - altid samme konstante topkvalitet og fine smag! P.S. Har De forresten prøvet Guld Cirkel - den helt nye luksuskaffe, blandet af udsøgte Santos-, Costa Rica- og Colombiakager - ellers har De noget til gode, noget godt!

GULD

Færdigmalet
i aromasikret dåse

6⁷⁵
1/4 kg netto

BLÅ

1/2 kg netto 10,70

5⁴⁵
1/4 kg netto

HVID

1/2 kg netto 9,40

4⁸⁰
1/4 kg netto

RØD

1/2 kg netto 7,48

3⁹⁰
1/4 kg netto

-OG SÅ FÅR DE ENDDA DIVIDENDE

BRUGSEN

Højesteret sætter i næste måned det endelige punktum for en erstatnings-sag, der måske kan blive banebrydende for en ny domstolsvurdering af den hjemmegående husmors rent økonomiske „værdi“. Anders Tycho giver her et overblik over den konkrete sag, som er anlagt af en jysk arbejdsmand med en stor børneflokk, efter at hans kone blev dræbt ved en trafikulykke, og samtidig redegør artiklen for den hidtidige domstolspraksis, som mange anser for at være forældet.

Det påhviler mand og hustru gennem pengeydelse, gennem virksomhed i hjemmet eller på anden måde, at bidrage, hver efter sin evne, til at skaffe familien det underhold, som efter ægtefællernes livsvilkår må anses for passende... med disse ord fastslår loven om ægteskabets retsvirkninger, at også den hustru, der „kun“ passer hjem og børn, derigennem bidrager til familiens underhold. Dette stemmer også med, hvad der ikke mindst ved festlige lejligheder siges om husmoderens fortjenstfulde gerning.

Det er en af de mindre festlige lejligheder – en husmors død ved en færdselsulykke – der er baggrund for en betydningsfuld sag, som den 14. oktober skal behandles af syv dommere i Højesteret.

Om formiddagen den 10. juni 1967 gik den 42-årige husmor Vilhelmine Charlotte Grenzlikovski på hovedvej 10 i Taps syd for Kolding sammen med en 10-årig datter. De gik i venstre side af vejen.

Her blev de påkørt bagfra af en personbil, hvis fører ramte dem, da han

overhalede et kølevognstog. Mens pigen slap med forskellige kvæstelser, døde hendes mor kort efter.

Bilisten blev idømt ti dages hæfte for blandt andet uagtsomt manddrab, og på grund af groft uforsvarlig kørsel mistede han kørekortet i et år.

Bilistens erstatningsansvar er der ikke tvivl om, og det anerkendes af den lovpligtige ansvarsforsikring for bilen.

Om en situation som denne siger færdselsloven: *Har nogen ved dødsfaldet mistet en forsørger, kan han kræve erstatning for det tab, han derved kan antages at lide.*

Retssagens hovedproblem er: Giver denne bestemmelse den nu 48-årige arbejdsmand Hans Christian Grenzlikovski, Tingskovhede pr. Taps, krav på erstatning for tab af forsørger?

Spørgsmålet om erstatning blev i første omgang behandlet af den lokale herredsret. Her krævede Grenzlikovski godt 75.000 kr. for tab af forsørger til sine og hustruens syv børn under 18 år. Endvidere forlangte han 45.000 kr. til sig

HVAD er en værd

selv for tab af forsørger og forstyrrelse af stilling og forhold.

Enkemanden forklarede, at han hidtil havde tjent cirka 18.000 kr. om året som arbejdsmand. Hans kone havde ikke haft arbejde uden for hjemmet, men havde arbejdet med at passe hjem og børn fra tidlig morgen til sen aften.

Efter ulykken måtte han opgive at arbejde ude for helt at hellige sig pasningen af børnene. Han fik enkebørnspenge og på det tidspunkt endnu arbejdsløshedsunderstøttelse. En husbestyrerinde havde han ikke haft råd til at ansætte, men han fik hjælp af sine to største piger. Til gengæld betalte de ikke noget for at bo hjemme, selv om de tjente penge. To store drenge betalte for at bo hjemme. Den ældste var over 18 år og derfor ikke blandt de syv, som sagen drejede sig om.

Som begrundelse for sit krav sagde Grenzlikovski, at hans kone ved at passe hjemmet og den store børneflokk havde udført et arbejde, der fuldt ud måtte sidestilles med lønnet beskæftigelse uden

Gør hver ottende kasse gratis

Skift til OK og spar 3,50 kr. pr. kasse - eller med andre ord gør hver ottende kasse gratis. Samme størrelse, samme facon, samme fine nydelse. Udsøgt mild og altid lys. OK cerut - kun **23** kr. pr. kasse.

HUSMOR PENGE?

for hjemmet. Derfor havde han mistet en forsørger.

Der var ingen lov, der anviste løsningen på sagens problemer, og herredsretten måtte derfor studere, hvordan overordnede domstole tidligere havde dømt i sager, der mindede om denne.

Egentlig forsørgererstatning til en enkemand var kun givet i sager, hvor konen havde tjent penge direkte eller været med til at drive for eksempel en forretning eller et landbrug. Hvor konen alene havde passet hjemmet var der ikke ydet erstatning, og det kunne efter forsikringsselskabets mening heller ikke ske i denne sag.

Derimod var nogle enkemænd efter husmødre blevet tilkendt en *godtgørelse for forstyrrelse af stilling og forhold*. Hvad dette begreb dækker, er de lærde ikke helt enige om, men der er i denne slags sager især tale om ekstra udgifter under omlægning af økonomien i den nærmeste tid efter dødsfaldet. Tanken om en sådan godtgørelse afviste forsikringsselskabet ikke i Grenzlikovski-sagen.

Med hensyn til børnene stod striden kun om erstatningens størrelse. Siden en højesteretsdom i 1953 var der givet børn erstatning for tab af forsørger, selv om deres mor havde gået hjemme, og selv om de stadig havde en rask far. Forsørgererstatningen efter en mor har gennemgående været omkring halvdelen af den tilsvarende erstatning efter en far.

Den dom, herredsdommeren afsagde den 6. marts i fjor, var nøje i overensstemmelse med tidligere domme. Kort gengivet sagde den:

Da fru Grenzlikovski ikke har haft indtægt ved arbejde uden for hjemmet, og da hendes arbejde i hjemmet ikke direkte har bidraget til familiens indtjenings-evne, kan hendes mand ikke få erstatning for tab af forsørger.

For forstyrrelse af stilling og forhold bør han – også i betragtning af den store børneflokk – have 12.000 kr.

Børnenes stilling for tab af forsørger satte retten til 35.400 kr. eller knap halvdelen af det krævede.

Grenzlikovski appellerede til Vestre Landsret, hvor han stort set gen- tog sit oprindelige krav på børnenes vegne. Sit eget krav forhøjede han fra 45.000 kr. til 70.000 kr. Forsikringen gik i det væsentlige ind for en stadfæstelse af dommen fra herredsretten.

Da sagen blev behandlet for landsretten, var enkemandens situation ikke blevet gunstigere.

Familien var blevet ramt af en ny tragedie, idet den voksne søn var død. Af de syv tilbageværende børn var den ældste datter flyttet hjemmefra.

Faderen havde mistet sin arbejdsløs-

Hans Kristian Grenzlikovski med de syv børn, som var hjemme, da fotografiet blev taget.

hedsunderstøttelse som følge af, at han måtte sige nej til det arbejde, der blev anvist ham. Han måtte nu klare sig med enkebørnsbidrag til de fire mindste børn samt en hjælp fra det offentlige.

Der var tilbudt familien husmorafløsning nogle timer hver dag, men det havde Grenzlikovski afslået, fordi det ikke ville gøre husholdningen billigere og heller ikke sætte ham i stand til at gå på arbejde.

Da han blev spurgt, hvorfor han ikke havde ansat en husbestyrerinde, henviste han til pladmangel i huset. Han havde også regnet ud, at den samlede udgift ville overstige det, han kunne tjene ved at gå på arbejde.

Landsrettens dom faldt den 18. november i fjor. Den forhøjede erstatningen til børnene til 43.700 kr. og godtgørelsen til Grenzlikovski for forstyrrelse af stilling og forhold fra 12.000 kr. til 18.000 kr. Derimod fik han selv stadig ingen egentlig erstatning for tab af forsørger. Det var dog bemærkelsesværdigt, at de tre landsdommere ikke var enige om denne afgørelse.

Flertallet på to dommere henviste til, at der efter hidtidig retspraksis på dette område ikke var grundlag for at tilkende den efterladte ægteemand erstatning for tab af forsørger. De to dommere sagde også, at der ikke var grund til at antage, at Grenzlikovski for bestandig skulle være blevet ude af stand til at skaffe sig en arbejdsindtægt, der svarede til den, han havde før sin kones død.

Den tredje dommer stemte for også at give enkemanden erstatning for tab af forsørger, således at han ialt fik 30.000 kr. Heri var medregnet godtgørelsen for forstyrrelse af stilling og forhold.

Denne dommer lagde vægt på, at fru Grenzlikovski gennem sit arbejde i hjemmet havde ydet et bidrag til familiens og herunder sin mands underhold. Dette arbejdes økonomiske værdi oversteg i meget væsentlig grad, hvad hun havde brugt selv.

At dette bidrag faldt bort, ville på baggrund af enkemandens beskedne indtjeningsevne som arbejdsmand – også på

længere sigt – medføre en væsentlig forringelse af hans økonomiske stilling.

Når en sag har været behandlet ved to instanser, kan den normalt ikke appelleres videre. Denne hovedregel kan Justitsministeriet dog gøre en undtagelse fra, og i dette tilfælde talte hele tre ting for at lade sagen gå videre til Højesteret.

★ For det første var der tale om et spørgsmål af største betydning for den fysiske enkemand.

★ Dernæst drejede sagen sig om et principielt problem af betydning for senere tilsvarende sager.

★ Endelig havde landsrettens dom demonstreret, at der blandt jurister var forskellige opfattelser af spørgsmålet, så der var et virkeligt behov for en vejledende dom fra den øverste domstol.

Grenzlikovski fik da også meget hurtigt en såkaldt „tredjeinstansbevilling“, endda med justitsministerens personlige underskrift. Han fik tillige fri proces, så det offentlige betaler hans retsafgifter og salæret til hans beskikkede advokat.

Når sagen den 14. oktober og følgende dag skal behandles i Højesteret, drejer den sig alene om erstatningen til Grenzlikovski selv og først og fremmest om, hvorvidt han skal have erstatning for tab af forsørger.

Ret naturligt opfatter mange en sag som denne som udtryk for, at „forsikringsselskaberne ikke vil betale“. Så enkelt er det ikke. Forsikringerne betaler efter de retningslinjer, der fastlægges af domstolene og indretter deres præmier derefter. Det er i de fleste tilfælde baggrunden for, at erstatningsproblemer giver anledning til principielle retssager.

Flere retslærde har i de senere år peget på den øgede forståelse for betydningen af husmoderens arbejde for den fælles økonomi. På denne baggrund har de betegnet det som muligt, at Højesteret i fremtiden vil tilkende en enkemand efter en husmor en egentlig forsørgererstatning.

Vil „fremtiden“ indtræffe i oktober?

Mere mad

til sultende millioner

Det er den jordiske fødevarerproduktions dybeste hemmeligheder, man er på jagt efter i de laboratorier, hvor denne billedserie er fotograferet. Her og i hundredvis af andre videnskabelige institutioner verden over arbejder forskerne på at kortlægge det samspil mellem sol, vand, jord, luft, insekter og andre faktorer, som afgør, om en plante skal blomstre frodigt eller vantrives. Og samtidig arbejder man på at finde og udvikle helt nye ernæringskilder. Perspektivet i det enkelte forsøg kan ofte være svært at fatte for en usagkyndig, men de er hver for sig et stort eller lille bidrag til arbejdet på at skaffe mere mad til jordklodens hastigt voksende befolkning.

Et snylledyrsspisermaner

Dersom man skal bekæmpe skadedyr effektivt, må man vide mest muligt om deres livsvaner. Desværre er nogle af dem så små, at de er svære at følge med det blotte øje. Det gælder for eksempel det lille bitte insekt, som her til venstre er fotograferet med stærk forstørrelse under en spadseretur på nogle kvadrantcentimeter af et jordbærblad. Trods sin lidenhed er dette skadedyr i stand til i løbet af få minutter at sprede virus-smitte fra én plante til flere andre.

For at kortlægge insektets ernæringsvaner har man her gjort det til et led i et elektrisk kredsløb. Det lille væsen er tøjret med en mikroskopisk tynd guldtråd, som er forbundet med et batteri. Når insektet jager sine snabelformede munddele ned i jordbærbladet for at sugе næring til sig, sluttet en svag strøm, som ved hjælp af en forstærker bliver i stand til at drive en lille automatskriver (billedet herover).

Ved at studere papirstrimlen kan forskeren nu kortlægge insektets spisevaner ganske nøjagtigt – og eventuelt udponse et middel til at bringe dem i uorden. Man har allerede fundet ud af, at nogle få, skarpe lysglimt i nattens løb er nok til at få adskillige skadedyr til at lægge deres livsførelse om.

Storm P. i kornmarken

En grøn plante er – set fra et synspunkt – et maskineri, der med hjælp af solenergi omdanner kuldioxid og vand til sukker og ilt. Men tveit med mere til noget som det andre kan gøre den kan gøre, men desværre er de grønne planter så effektive, som man kunne ønske sig. De udnytter næppe mere end fem procent af den tilgængelige solenergi til at vokse "fornuftigt".

Det er for at studere denne fotosyntesen – og eventuelt hjælpe på effektiviteten, at videnskabsmænd her til højre er flyttet ud i en kornmark med hele sit Storm P.-agtige fotoudstyr. Som et forelobigt resultat har man blandt andet opdaget, at et fjernt stormcentrum kan påvirke den grønne sten i en kornmark – nemlig virke kulturveilte-indholdet i luften. Den egentlige mening med forsøget er at tilvejebringe en viden, som kan bruges til at gøre det muligt at tage hensyn til en plantes syntese-anlæg, når man gør planteforædling ved krydsning.

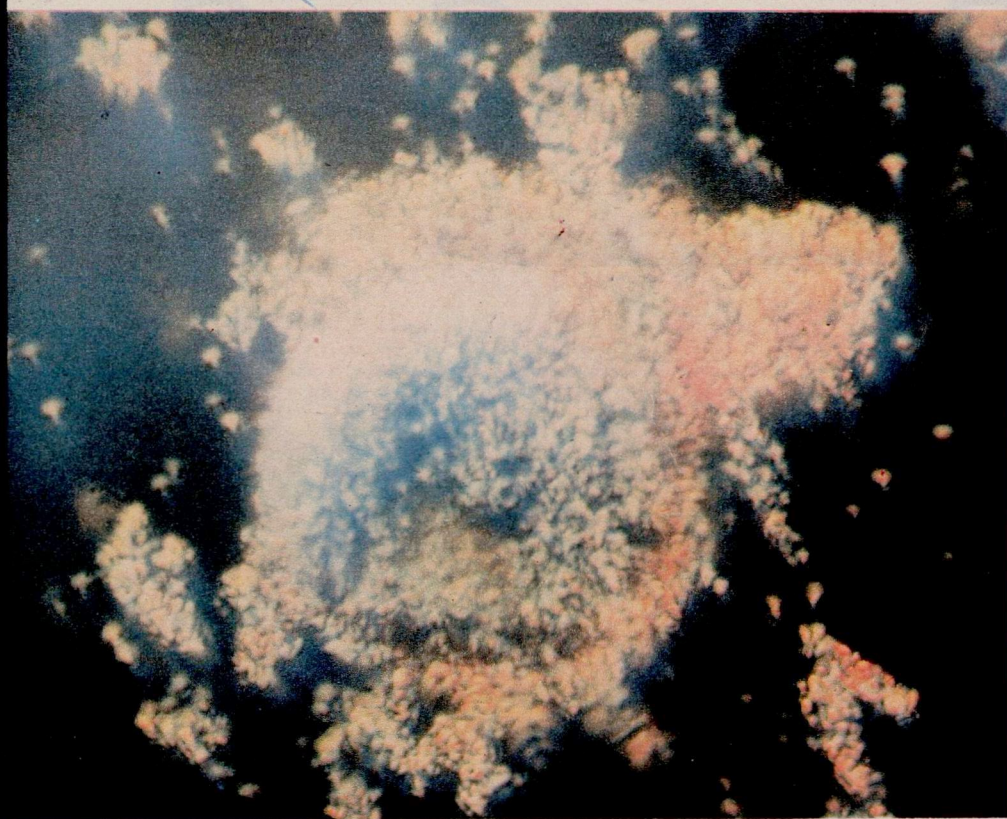
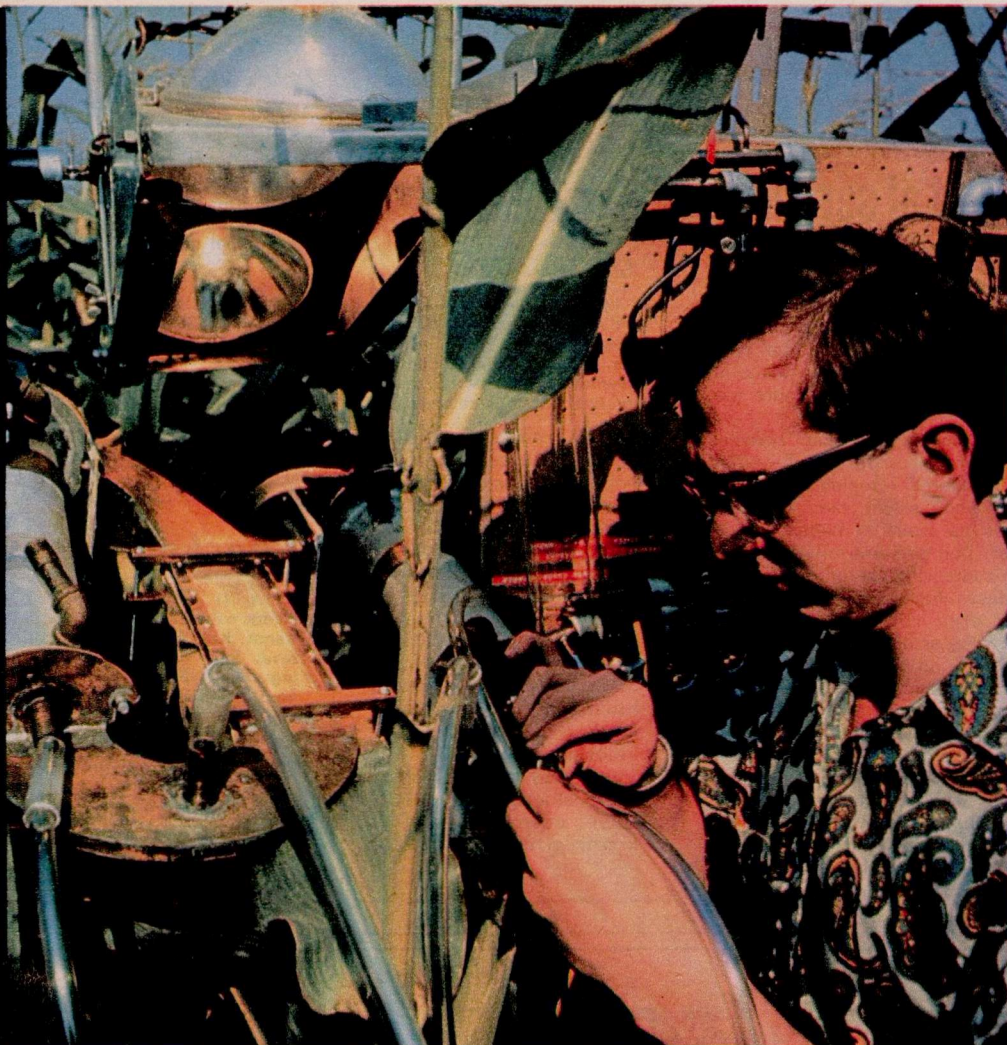

Bakterier som føde-reserve?

Dette er nogle millioner bakterier, som her er fotograferet med 3500 ganges forstørrelse. Det bemærkelsesværdige er, at de nærer sig af en dråbe røolie – først er tilsat kvælstof, ilt, vand og salt.

På en sådan diæt kan et kilo bakterier formere sig så voldsomt, at de kan give ti kilo protein om dagen. En spædkalv voksende med samme hastighed kan på en dag blive så stor, at den rummelig garage. Men så vil den i det samme tidsrum have ædt op alle bakterierne. Korn. Bakterierne klarer sig meget bedre ellers værdiløs spildolie.

Måske bliver det ad den måde, at afskaffe verdens proteinmangel. De store ernæringsproblemer i mange af verdens fattige lande i mange årter. Eller rettere sagt, at man er i stand til at producere tilstrækkeligt protein i former, som folk vil spise. Det står desværre endnu tilbage at få bakterierne til en egentlig føde. Det er blandt andet det, som arbejder så energisk med den forskning, hvori også forsøget med hydræen (se forsidebilledet) indgår.

Spar på vandet

Det, man ser på fotografiet herover er et lille stykke af et majs-blad – forstørret et par hundrede gange. Bemærk de små „munde“, hvoraf en enkelt er markeret med en rød cirkel.

Sadanne porer findes i tusindvis i overfladen af alle grønne planter, og det er herigennem, planten optager kultvejlte fra luften – det „råstof“, som planten ved hjælp af lyset omdanner til organiske bestanddele, der kan fordojes af mennesker og dyr.

Samtidig med, at der optages kultvejlte, sker imidlertid et væsketab gennem poreåbningerne. En stor del af det vand, planten har suget op fra jorden – indtil to tredjedele af det – „spildes“ ved denne fordampning. Fra en kornmark kan der i løbet af en enkelt dag fordampe 25.000 liter vand pr. hektar, når de mange smååbninger står vidåbne som på billedet.

Da vandmangel er et af de alvorligste problemer for landbruget i mange egne af verden, ville det naturligvis være en stor fordel, hvis man kunne bremse fordampningstabet. Det kan gøres ad kemisk vej, men vanskeligheden er at undgå skadelige bivirkninger. Amerikanske biokemikere mener dog at have fundet en kemisk blanding, som får porerne til at forblive halvt lukkede selv i klart solskin, således at man sparer betydelige vandmængder uden at hæmme optagelsen af kultvejlte alvorligt.

GRAVET *fisk*

Let at lave - let at servere

Den gravede laks kommer fra Sverige, og retten er først i de senere år begyndt at dukke op på danske spiseborde. Men den fortjener at blive kendt endnu mere, for det er en dejlig ret, som ovenikøbet er ganske enkel at tilberede og god til gæstemad, fordi den laves dagen før. Efter manges mening smager den gravede laks mindst lige så godt som den røgede, og så er den væsentlig billigere, fordi man dels selv kan lave den, dels ikke behøver at anvende de allerstørste kogelaks. Laksørred er udmærket til formålet, og man kan i øvrigt nøjes med at grave et stykke af en laks.

Rettens idé er, at man lader den fede fisk modne 1-1½ døgn med krydderier og dild på et køligt sted (køleskabet). I gamle dage brugte man i Sverige og Finland ligefrem at grave fisken ned i jorden under modningen, og deraf kommer navnet. Dengang lod man også ofte modningen var længere, og i Norge spiser hærdede folk stadig den så-

kaldte *rakørred*, som er en stærkt gærret ørred. Bestiller man rakørred på en norsk restaurant vil den blive båret ind under en osteklokke af hensyn til restaurantens andre gæster.

Den gravede laks kan benyttes både som forret og som hovedret. Den udskæres i reglen som røget laks i tynde skiver, men kan også skæres på tværs af filéten i tykke bidder. Den serveres oftest med en sennepsdressing, surbrød, smør og en masse frisk dild. Med dette tilbehør eller med spinat, rørag og ristet brød er den fortrinlig som både forret og som aftenanretning. Med quarksauce og kogte kartofler kan den serveres som middagsret. I Sverige benytter man undertiden som et ekstra raffinement at skære lakseskindet i tynde strimler og riste det på en tør, hed pande.

Nøjagtig som man graver laks kan også andre fede fisk graves. FDBs prøvekokken har opnået udmærkede resultater med Danefrost-ørreder,

men også gravet makrel og end- og gravet sild er fortræffelige retter. - Efter gravningen hældes den dannede lage fra, og fisken kan nu opbevares i køleskabet i et par dage. I fryser kan den holde sig et par måneder.

Til gravet fisk drikkes øl og snaps eller hvidvin.

Gravet fisk

1 kg fisk (makrel, sild, ørred eller laks). 2 spsk. salt. 2 spsk. sukker. ¼ tsk. peber. 2 bdt. fintklippet dild. Eventuelt ¼ tsk. merian eller lidt, let stødt kommen.

Fisken renses og udbenes. Salt, sukker og peber blandes og drysses på fiskens kødsider sammen med dilden. Eventuelt kan krydderblandingen tilsættes ¼ tsk. merian eller lidt, let stødt kommen drysses over. Fisken lægges sammen med kødsiderne mod hinanden. Let pres lægges over. Stilles i køleskab 1-2 døgn. Vendes af og til. Fisken skæres i tynde skiver uden at skindet kommer med.

Sennepsdressing til gravet fisk

1 dl hvidvin (eller vand). 2 spsk. Karen Koks kryddersennep. 1 tube Karen Koks fransk sennep. 2 spsk. salololie. 1 bdt. fintklippet dild.

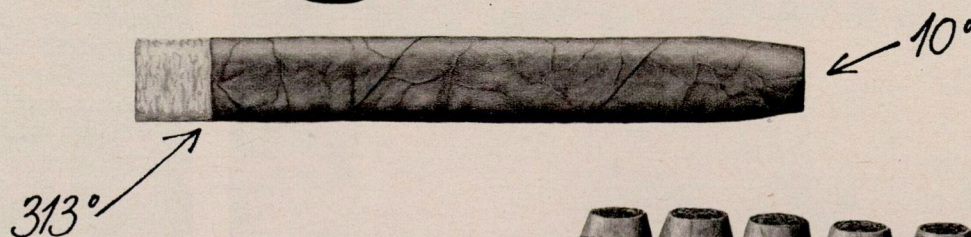
Vin (eller vand) og sukker koges sammen og afkøles. De øvrige ingredienser blandes i.

Quarksauce

200 g (1 bæg) Karen Kok Quark naturel. 1 dl fløde. ½ dl Karen Kok majsolie. ½ tsk. revet løg. ¼ tsk. FDB hvidløgssalt. 1 tsk. Karen Kok fransk sennep. 1-2 bdt. fintklippet dild.

Quark, fløde og olie røres sammen. Krydderier og dild blandes i.

Der går kølig røg af en god brand

NYHED

Tobakken er findelt - den ligger regelmæssigt i hele cerutten. Det gi'r let træk og rolig brand, så De rigtig kan nyde den kølige røg!

535
for 10stk.

BENZIN PÅ EN VARM SOMMERDAG

Benzin og krølleapparater. Hvad har de to ting med hinanden at gøre? Spørgsmålet rejste sig på en af årets varmeste dage, da benzinkrigens særprægede eller skal vi sige krøllede udvikling gik over gevind. Knappt var endnu en gang benzinlotterierne blevet afviklet, efter egne udsagn til stor lettelse for olieselskaberne, før de to største gik ind i en ny charmeoffensiv: uddeling af rabatkuponer til postordre køb af udvalgte isenkramvarer. De to selskaber havde dæk-

ket sig ind både med hensyn til lukkelov og konkurrencelov. De havde også set tilsvarende kampagner gennemført med succes i andre lande, deriblandt et par nordiske.

Alligevel blev fremstødet fra starten en fiasko. En række store organisationer deriblandt Forbrugerrådet og Danmarks Isenkræmmerforening gjorde straks fælles front mod de to olieselskabers initiativ. Isenkræmmerne leverede det afgørende slag ved at sænke deres priser på de to sel-

skabers rabatvarer, så de blev væsentligt billigere at købe hos isenkræmmerne end ved den besværlige postordre metode på benzin-tankene.

Allerede efter to dages forløb opgav det ene selskab, mens det andet forsikrede, at det hele kun var en kortvarig spøg.

Men den kortvarige sommerspøg havde et bredere perspektiv. Hvordan kunne det eksempelvis gå til, at man først satte prisen på et curlersæt til 158 kr. og derefter med rabatkuponer

til 118 kr., når det to dage senere sælges hos isenkræmmerne til 98 kr.? Ikke så mærkeligt, at sagen hurtigt udviklede sig fra at være en kamp om benzin-kunder til at blive en debat, der snarere syntes at dreje sig om, hvorvidt en del brancher tager for meget eller for lidt for deres varer. For prisbevidste forbrugere absolut en interessant debat, så i sidste ende burde de måske alligevel takke benzinselskaberne.

De to store benzinselskaber øgede ikke deres markedsandel i denne omgang. Og mon ikke udfaldet af sommerkrigen kan tydes derhen, at benzin-kunderne i det lange løb foretrækker den salgsmetode, der benyttes af det kooperative benzinselskab OK. Den går i al sin enkelhed ud på at sælge den bedst mulige benzin til lavest mulige priser.

FRI MÆLK – MEN IKKE ENDNU

Med den nye mælkelovs ikrafttræden for nylig blev der givet grønt lys for en friere handel med mælk. Forbrugerne har tidligere hovedsageligt været henvist til at købe mælk og fløde i ismejerierne, og meget tyder på, at de må fortsætte med det en rum tid endnu. Kommunerne har nemlig indtil nu været overordentlig tilbageholdende med at tage den nye mælkelov i anvendelse og give supermarkeder, kolonialbutikker og bagerier tilladelse til at sælge mælk.

Først efter 1. januar 1971 bliver mælkesalget helt frit, og forbrugerne vil så efter denne lange overgangsperiode kunne finde mælk i deres brugsforening – vel at mærke hvis butikken opfylder de krav, sundhedskommissionen

stiller i forbindelse med salg af mælkeprodukter.

Overgangsperioden på halvandet år kommer i realiteten ikke forbrugerne, men detailmejerierne til gode. De mulighed for at udvide deres varesortiment med blandt andet kolonial og spiritus, så de ikke sejles agterud i konkurrencen med de forhåbentlig til den tid mælkeforhandlende supermarkeder.

Indtil den nye mælkelov trådte i kraft, havde 40 procent af landets godt 1.800 brugere dispensation fra den hidtil gældende lov (fra 1940) til at handle med mælkeprodukter – en ordning som forbrugerne i en vis grad har draget nytte af.

Forbrugerne har med beklagelse måttet konstatere, at dette al ikke er steget væsentligt, siden nyordningen

trådte i kraft. Kun i områder, der ikke tidligere har haft detailmejerier, eller hvor der var urimeligt langt til nærmeste ismejeri, har nogle kommuner efterkommet brugsforeningernes ønske om at få lov til at sælge mælk.

I ældre byområder har brugerne haft overordentligt vanskeligt ved at få mælkebevilling. Myndighederne frygter, at de små ismejerier, som jo alligevel senere kastes ud i „mælkekapløbet“, skades økonomisk, hvis kolonialbutikker allerede nu får lov til at sælge mælk.

For HBs vedkommende er situationen den samme. På Sjælland – inklusive København – har fem HB kolonialbutikker fået tilladelse til mælkesalg. Også her var der

tale om forhandlertomme områder. I forvejen havde fire HB'er på Sjælland den eftertragtede dispensation fra mælkeloven.

Hverken på Fyn eller i Midtjylland har HB-butikker fået mælkesalg efter 1. juli, hvorimod HB i Nord- og Sydjylland har været heldigere med deres ansøgninger. I Ålborg har Kvickly og en HB fået lov til at sælge mælk, og fra HBs side håber man på at få endnu et par tilladelser i Nordjyllandsdistriktet, da alle ansøgninger endnu ikke er færdigbehandlet.

I Esbjerg kan et HB-supermarked og et HB-bageri nu sælge mælk. Senere vil HB i dette distrikt søge at få de supermarkeder under ordningen, som fik afslag i første omgang.

Den overvejende del af HB-bagerierne landet over havde allerede inden 1. juli dispensation til at sælge mælk.

hvorsomhelst | nårsomhelst | allerhelst

iskold **jolly** den der slukker

Mosegrise

bekæmpes effektivt med

TEMUS CRIMIDINKERNER

(mosegrisemajs)

Mosegrise er i de senere år blevet en stadig stigende plage, og bekæmpelsen af disse skadedyr har været vanskelig. Med TEMUS CRIMIDINKERNER er mosegrisebekæmpelsen bragt ind i en ny fase.

TEMUS CRIMIDINKERNER MOD MOSEGRISE er Deres nye og effektive hjælpemiddel.

Lette at udlægge - virker omgående - kernerne er imprægneret mod fugt og klimasikre.

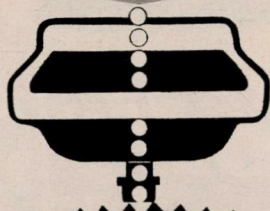
TEMUS CRIMIDINKERNER er af Statens Skadedyrlaboratorium anerkendt til bekæmpelse af mosegrise.

TEMUS CRIMIDINKERNER kan udlægges hele året.

KIRK

AFLØBSRENS

AKTIVE PERLER

FJERNER SÆBE OG
FEDTPROPPER I AFLØBENE
DESINFICERENDE

Rengøring af malkemaskiner

KIRK afløbsrens er et effektivt fedtløsende middel, der også er fortrinligt til rengøring af malkemaskiner etc.

Pattegummi kan opbevares i en opløsning af 100 g **KIRK** afløbsrens til 10 ltr. vand.

ALT TIL HUNDENS PLEJE

Et hundeliv er heldigvis ikke, hvad det har været. For at forskønne tilværelsen for vore firbenede venner har Brugsen en mængde gode hunderekvisitter udover foder og kosttilskud.

Hundekiks, oksehudskødben og andre lækkerier er blevet vældigt populære. „Alfredo“ tyggeting er en form for legetøj, der for hunden også smager godt, og hvad der er nok så vigtigt: de fjerner tandsten, som er dannet, fordi hundens kost er for blød, og tandsten er en af de mest ødelæggende ting for hundens tænder.

Tyggetingene er fremstillet af tørret, presset bøffelhud. De er fuldt opløselige i dyrets mave og dertil giftfri.

Brugsen har både tyggeremme, -ruller og -ben, og de koster henholdsvis 1,80, 2,85 og 4,10 kr.

Af andre hundelækkerier kan fremhæves „Bob“'s hundekiks, der med sit indhold af mineraler og vitaminer er kosttilskud. En stor æske med knapt et kilo koster 3,45 kr.

Hvad enten man er ejer af en gravhund, new foundlander eller en mini-puddel, kræver hunden daglig pleje. Pelsen skal holdes pæn, og til det brug har Brugsen specielle børster. En kombinationsbørste med nylonbørster på den ene side og stålborster på den anden er bedst til at strigle racer med kraftig pels. Denne børste fås i to udgaver til 6,50 og 11,85 kr.

En plastic-kardesk til 2,65 er velegnet til hunde med mere sparsom pelsvækst, og den er anvendelig, når hunden skal vaskes.

Negletang og hundesaks hører til de mere specielle rekvisitter, men de vil kunne købes i de største brugser til henholdsvis 11,25 og 32,75 kr. Håndflettede hundekurve findes i to størrelser til omkring 15 og 20 kr. Hundesenge i en robust udførelse med polyether-madrass ligger i priser fra 48,50 kr.

Udover den daglige pleje skal alle hunde have vasket pelsen. „Sebocan“ hundeshampoo, som fås i Brugsen, skader ikke pelsen eller hudens naturlige fedtlag. „Sebocan“ indeholder desuden et middel mod utøj. Prisen for en plastflaske med 300 ml er 14,35 kr. En hel del billigere er FDBs hundeshampoo, der koster 4,35 kr. for 250 ml. Der er vaskeanvisning på begge flasker.

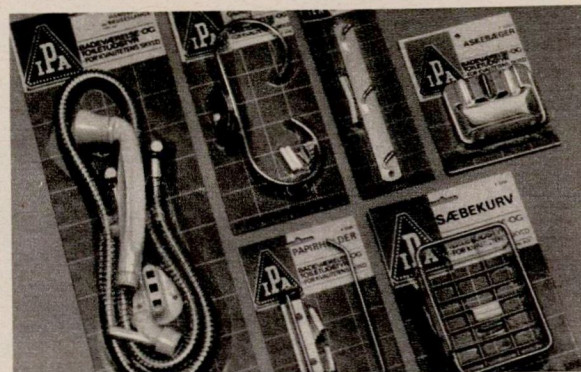
Selv om hunden får alsidig kost, bør den dagligt have vitamintilskud. Under opvæksten kan det ske med „Kafoma-vit“ og med „Vovit“ til den voksne hund. Begge præparater fås i Brugsen i dåser med 100 tabletter, til henholdsvis 4,85 og 6,35.

DEN LYSER OP I HAVEN

En dejlig lyskilde i de noget mørke sensommeraftener er den nye Diana Moonlight havelampe, som nu kan fås gennem Brugsen, klar til at sætte i græsplænen eller blomsterbedet.

Havelampen koster godt 90 kr. og fås med hvid, gul, grøn eller orange skærm og opalhvid underskærm. Selv om lampen kan tage en pære på op til 75 watt, vil en 40 watt pære i de fleste tilfælde give det mest behagelige lys. Over- og underskærm er af slagfast plastic og slutter helt tæt, så der ikke kan trænge fugt ind. Det øvrige materiale er galvaniseret metal, rustfrit og isoleret, så små pilfingre ikke kan få stød.

Lampen, der skulle kunne stå ude hele året, er ca. 80 cm høj, når den er stukket i jorden, og den leveres med 20 meter gummikabel lige til at sætte i stikkontakten.

Det er ikke nødvendigt at stå på hovedet i værktøjskassen for at finde skruer, der passer til ophængning af badeværelsesudstyret. Både skruer og plugs følger med, som det ses på billedet.

NYTTIGT TIL BADEVÆRELSET

Brugsens forkromede badeværelsesudstyr har fået ny emballage, som gør det lettere at finde den vare, man søger. Ligesom en stor del af mindre værktøj er badeværelsesudstyret sat på karton, overtrukket med plastfolie, som helt omslutter varen. Under foliet ligger de skruer og plugs, man skal bruge for at sætte udstyret op i sit badeværelse. Som en yderligere hjælp er der på emballagen angivet, hvilken størrelse bor, man skal bruge. Udvalget omfatter både større ting som telefonbrusersæt med slange og tilbehør, spejlhylder med råglasplade og svampekurv og småting som kuglekæder til gummiprop og ophængningsbeslag til spejl.

Toiletpapirholder, askebæ-

ger, tandkrusholder og krogeliste til 4 kroge koster eksempelvis hver især mellem 5 og 7 kr., mens prisen på sæbekurv og reservepapirholder ligger omkring 10-14 kr. pr. stk.

Telefonbrusersættet med tilbehør koster godt 30 kr., men det er en ting, man sjældent skifter ud i sin helhed. Selve slangen derimod bliver ofte medtaget efter et par års daglig brug, og den kan fås særskilt i Brugsen og koster ca. 13 kr. i 125 centimeters længde.

Spejlhylder til 18,25 og svampekurv til 12,75 kr. er ikke som de øvrige dele af badeværelsesudstyret emballeret i plastfolie, men i de fleste brugser vil disse ting ligge sammen med det øvrige udstyr.

Kvickly nr. 8: Bil- og børnevenligt SUPERMARKED

Der er i vid udstrækning taget hensyn både til børn og biler i det nyåbnede Kvickly i Abenrå, som med sine 3500 etagemeter er Sønderjyllands største supermarked. På taget af den store brugsforening er indrettet en parkeringsplads til 53 biler. Herfra kan man gå direkte ned i butikken, og efter indkøb kan man tage indkøbsvognen med op til sin bil for at læsse varerne af.

Det børnevenlige er repræsenteret ved kravlegårde, legetøj, børnemøbler og høje barne-stole i et dejligt cafeteria på første sal. I kraft af sin gode beliggenhed på byens hyggelige

gågade og ikke mindst takket være sin gode mad, er Kvickly's cafeteria allerede blevet et trækplaster i sig selv.

Selve salgslokalet på omkring 1700 kvadratmeter lader dog heller intet tilbage at ønske. Store moderne frost- og kølediske sørger for den rette temperatur til kød, pålæg, salater, frugt og grøntsager. Vin- og tobaksafdeling samt parfumeriafdeling findes også i butikken.

Denne brugsforenings medlemmer kan i tilgift glæde sig over, at Kvickly er billig at handle i. Det viser en undersøgelse, som dagbladet Jyllands-Posten foretog på åbningsdagen ved indkøb af ti forskellige varer.

Det nye Kvickly på byens gågade - falder fint ind i „landskabet“. Bygningen, som ses til højre, er holdt i samme højde og har samme hældning på taget, som størstedelen af de gamle huse, der giver gaden sit særpræg.

ENDNU EN BRUGS PÅ GRØNLAND

Julianehåb brugsforening har påbegyndt opførelsen af en butiks- og lagerbygning på ca. 900 kvadrat-

meter. Det bliver den fjerde brugsforening på Grønland, der kommer i gang med forretningsmæssig virksomhed. De tre andre grønlandske byer, der har brugsforeningsbutikker er Nanortalik, Sukkertoppen og Godthåb.

LIGEGLADE MED LUKKELOVEN

Forbrugere er ikke altid så interesserede i deres egne problemer, som man kunne vente. Beboerne i Asnæs og omegn har åbenbart holdt helt ferie fra problemerne, da byens handelsstandsforening midt i ferisesæsonen lavede en undersøgelse om butikslukketiderne. På et spørgeskema udsendt gennem en lokalavis til områdets 5210 husstande svarede kun 28 - eller ca. 1/2 pct. Det til trods for, at der var 10 gavekort à 25 kr. til fordeling ved lodtrækning blandt besvarelserne. Man kan ikke fortænke Asnæs Handelsstandsforening i at tolke det sløje resultat som udtryk for tilfredshed med de nuværende lukketider, specielt ikke da det blev bekræftet af de fleste svar. Man kan dog heller ikke se bort fra, at Asnæs i sit opland har nogle af Odsherreds store sommerhusområder, hvor omkringkørende handlende, landbutikker med dispensation og - måske - med gæstfrie bagdøre gør, at man ikke generes så meget af de stramme lukketider. Knap halvdel af skemaerne gik til sommerhusbeboere - kun én svarede.

DER ER FART I SAMMENSLUTNINGERNE

Efter at DLG (Dansk Landbrugs Grovvarerelskab) blev virkelighed 1. maj, er der nu kommet skred i dannelsen af selskabets centre, hvor forbrugerne står som direkte medlemmer af DLG.

Den 1. juli dannedes tre centre på Sydsjælland ved sammenslutning af 24 grovvarerforeninger. Lolland-Falsters Andelsfoderstofforening har samtidig med stor majoritet vedtaget at

sammenslutte sig med DLG fra april 1971. Men sammenslutningen er faktisk allerede nu en realitet, fordi foreningen med omgående virkning vedtog at lade DLG overtage sin forretningsførelse.

Tretten lokalforeninger på Århus-egnen er sammensluttet til én storforening med hovedsæde i Galten, og desuden ser man fra alle egne af landet, hvordan lokalforeninger to eller tre ad gangen sammensluttet til større enheder for således at forberede overgangen til medlemskab i DLG.

KOTELETTER TIL ALLE

Den flotteste i miles omkreds, sagde man om den nye brugsforeningsbutik i Hårlev på Østsjælland, da den for nylig åbnede. Et supermarked på 350 kvadratmeter butiksareal afløste den gamle diskbetjente butik, der kun var en fjerdedel af den nye.

Åbningsdagens særtilbud var koteletter. Der blev solgt 2400, og da der bor omkring tusinde i byen, må middagen i miles omkreds have stået på koteletter, den dag Hårlev med begejstring tog sit nye brugsforeningssupermarked i brug.

**SKINNENDE BLANKT
BADEVÆRELSE**
med den **NYE**

**renser
blanke
skåner
emaljen**

SKOVTUR

med FORBRUGER VEJLEDNING

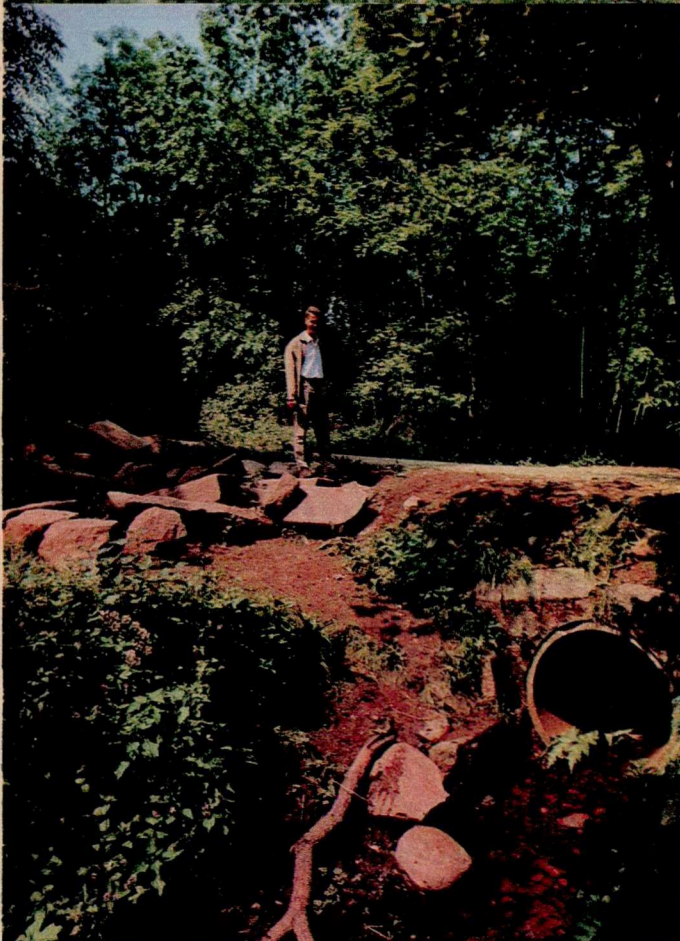
Samvirke prøvegår en af de vandreruter, som skovdirektoratet har afmærket i statsskovene for at hjælpe dem, der ellers ikke får øje på skovens seværdigheder for bare træer.

Fotos: KAJ LUND HANSEN

Tekst: KURT BÜLOW

Familefrokost i Grenadens skygge – et træ, som allerede havde slået rod, da Dannebrog faldt ned fra himlen for 750 år siden.

En stenkiste – den ældste type broer i skoven. Denne er 2-300 år, men kan holde adskillige hundrede år endnu.

De fleste kan i bogstaveligste forstand ikke se turens oplevelser for bare træer, når de vandrer i skoven. Det er vel en af grundene til, at så mange af os kommer der så sjældent, og at en hel del bilister nødigt vover sig længere ind i en skov, end at de stadig kan se køretøjet. Det „normale“ moderne menneske behøver så at sige en forbrugervejledning for at få noget ud af en skovtur.

Den leverer skovens folk nu. *Direktoratet for Statsskovbruget* har påbegyndt opbygningen af et net af afmærkede vandreruter i statsskovene og har for hver af turene udarbejdet en brochure, som fortæller den vandrende, hvad han ser – eller hvad han *kan* se...

Man har naturligvis valgt nogle af de mest attraktive skovområder. Foreløbig er afmærket 17 ture (se vedføjede liste), men der kommer stadig nye til – i år således to i Nordsjælland, en ved *Vejle Fjord* og en på *Harrild hede* i Midtjylland.

Det er en af disse nye vandreruter, *Samvirkes* medarbejder og fotograf har prøvet og skildrer i tekst og billeder på siderne her: en syv kilometer skovtur i *Jonstrupvang-Ll. Hareskov* – for københavnere den nærmeste rigtige skov (bortset fra Dyrehaven måske).

Turen starter ved traktørstedet *Skovlyst* uden for *Hareskov By*, og efter få minutters gang når man den første af turens mange spændende mærkværdigheder: *hængebøgen*. Det er et sindssygt træ med kludder i kromosombalancen, så de nye skud og grene helt har mistet orienteringssansen. De vokser i alle mulige retninger – nogle grene endog parallelt med stammen. Der findes kun fem-seks af disse ejendommelige hængebøge i hele Ll. Hareskov og Jonstrupvang, der omfatter 4-500 ha skov. Tidligere blev hængebøge skovet med hård hånd, da de er absolut værdiløse som gavntre. Forstfolkene var også bange

for, de skulle brede sig. Nu får de fleste lov at stå i fred som et af skovens kuriosas.

Kort efter fører et spor ind i en grantykning, hvor der er rejst en mindesten over skovfoged F. Thomsen, der koldt og kynisk blev skudt ned af skovens værste krybskytte, *Sorte Hans fra Virum*, for godt 100 år siden (1866). Thomsen fik elleve hagl i maven og udåndede to timer senere. Han kom dog til bevidsthed en kort stund og mumlede: *Det er dem fra Virum*. Herefter fandt myndighederne hurtigt frem til Sorte Hans og hans to sønner, og en halvandet år lang retssag begyndte.

Sagen vakte stor opsigt, dels fordi skovfoged Thomsen var enkemand og efterlod sig fire halvvoksne døtre, og dels fordi nedskydningen tilsyneladende var sket med fuldt overlæg. Sorte Hans hævdede, at han kun havde skudt for at skræmme, men skydeprøver viste, at hagleværet var affyret på kun tre meters afstand.

Sorte Hans fik ved højesteret otte års tugthus. Sønerne blev frikendt. Hermed sluttede den indtil nu mest dramatiske krybskyttesag.

Turen fortsætter langs en bakkekam kaldet *Svineryggen*, en ås fra istiden, og forbi et åbent areal, hvor 1967-stormene fældede en hel dansk bøgeskov. Nu er der ryddet pænt op, og mange af de stormfælede træer, der ikke kan bruges som gavntræ, er solgt som legetræer til skoler og legepladser. Det er en ny artikel, der her er kommet salg i, og det sidste år har distriktet alene solgt 40-50 store legetræer, ligesom en del er opsat ved skovens egne parkeringspladser.

Fortsettes næste side

20 muligheder:

Hvis De efter at have læst artiklen får lyst til at prøve en af statsskovvæsenets vandre-ruter, kan De rekvirere brochurer i turistfor-eningerne, turistbureauer og på FDMs kontorer. Deraf fremgår startstedet og der gives en mængde oplysninger om turene.

Der er følgende muligheder at vælge imellem foruden den i artiklen omtalte:

Slåensø-turen i Sønderskoven ved Silkeborg. 7 km (kan kortes ned til 3).

Gribskov-turen i Nordsjælland. Max. 8,5 km. Fussingø-turen mellem Viborg og Randers. Ca. 8 km.

Rudeskov-turen i Nordsjælland. Max. 7 km.

Hald-turene på Viborg-egnen. Der er i alt tre ture, hvoraf de to kan gås på 1,5 time - den tredje er dobbelt så lang.

Nørreskov-turen ved Furesøen. 4,5 km.

Frøsløv-Lyngpølle-turen i Sønderjylland. Maximalt 8,5 km.

Tisvilde Hegn-turene i Nordsjælland. Der er to - henholdsvis 8,5 km og 7 km.

Kongelunden på Amager. 3 km.

Tokkebo Hegn-turen i Nordsjæll. Ca. 6 km.

Teglstrup Hegn-turen i Nordsjælland. Maxi-malt 7 km.

Almindingen-turen på Bornholm. Ca. 4 km.

Stagsrode skov-turene ved Vejle Fjord. Hen-holdsvis ca. 3 og ca. 5 km.

Skovene ved Buresø i Nordsjælland. 13 km.

Harrild hede-turen i Midtjylland. Maximalt 11 km.

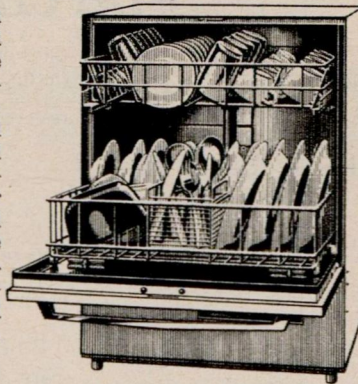
Til næste år kommer der yderligere fem nye ture: I Sonnerup skov i Hornsherred, ved Sil-keborg-søerne, i skovene ved Frederiksborg, i skovene nær Nykøbing F. samt i Jægersborg dyrehave - sidstnævnte i anledning af Dyr-e-havens 300 års jubilæum.

Tør De komme den i en opvaskemaskine? Ja, i en Atlas!

Det er nok bedst at fjerne frugten først, men så kan De også betroe Deres bedste ting til Atlas ny opvaskemaskine. Den tager mere forsigtigt på tingene end de nænsomste hæn-der, og servicet bliver helt rent, helt blankt. Alt er automatisk: forskylning, opvask ved 65° varmt vand, efterskylning og tørring ved 90° varm luft - og maskinen tager selv op-vaske- og skyllemiddel ind. Passer under køkkenbordet. Atlas ny opvaskemaskine med kapacitet til 12 personer, det vil sige hele dagens opvask - også gryder. Vejl. udsalgs-pris kr. 2.495,-. Atlas 6 personers opvaske-maskine, fylder kun 39 cm i bredden - ideel til det mindre køkken - vejl. udsalgspris kr. 2.040,-. Atlas gør køkkenet bedre.

Nyhed

Køb **ATLAS** i Brugsen

Bliv en ny kvinde - på en times tid!

Nu kan De nemt - og sikkert - forbedre Deres hårfarve! Effektiv flydende hårmake-up - Curti Color fra Helene Curtis...

Flydende = sikker! Curti Color er flydende - let at fordele rigtigt. (Intet der skal røres ud. Intet der kan klumpe og lave striber i håret). Og der er masser af naturlige farver at vælge imellem.

Alt, hvad De skal bruge, ligger i æsken! Tag handsken på. Kom Curti-Color i håret. Hyg Dem med et manicuresæt

eller en god bog i 20 minutter. Skyl. Nu er håret

helt rent - lige til at rulle op. (Curti-Color virker samtidig som shampoo).

1 time efter...

Håret er skinnende blankt - og den nye nuance har også forandret Deres teint en lille smule. Det er dejligt at føle sig »ny«. Og virkningen holder. De kan sagtens vaske håret 5-6 gange, før De gentager behandlingen.

Deres frisør bruger også farver fra Helene Curtis - naturligvis...

Curti-Color
Natural-Color-Shampoo

Helene Curtis

Turene er lagt, så vandreren snart bevæger sig mellem høje, skyggende træer, snart i næsten åbent terræn

Videre ad Tre hjorter sti - hvor man i 1820 så de sidste tre stykker kronvildt i skoven - og ned til den 500-årige eg kaldet *Djævlelen*. Ved skumringstid træder egens brudflader og udgåede grene frem på en uhyggelig måde, og den nærliggende *Djævmose* er med til at give stedet et dystert præg.

Ved foden af egen, der er hul som et skilderhus, findes en sten med en udhulet skål i. Nogle forskere mener, der er tale om en slags offersten, som blev anvendt i overtroens dage, da gamle træer som denne eg tillagdes stor magt. Her i 1969 er det slut med respekten. Således bliver der ved orienteringsløb gemt poster inde i den hule kæmpeeg!

Herfra er der mulighed for en afstikker op til distriktets eget private „Blokshjerg“, der ligger nær Hejrebakken. Man skal imidlertid ikke forvente at se ildsprudende hekse her. Højdedraget har simpelt hen fået navn efter en skovridder *Bloch*, der yndede at gå sin morgentur på bakken!

I stedet kan man ved „Blokshjerg“ bese nogle af de gamle savgrave. Det er store huller i jorden, hvortil man i gamle dage slæbte de fældede egetræer. Den ene af de to mand, der trak den store skovsav, måtte stå nede i hullet under egestammen. Det har været et kæmpeslid at gennemsave de mægtige stammer - og særlig slemt at stå nede i den mørke savgrav og blive overdænget med snavs og savsmuld. I disse savgrave har man bl. a. skåret planker til fre-gatten Jylland.

På den videre tur passerer et par af de 2-300 år gamle stenkister - de første broer over skovens vandløb. Nu fører man vandet under skovvejene i rør. De gamle stenkister er bygget op af solide kampesten og holdt sammen med jernrør loddet med bly, og de viser, at vores forfædre har været overordentligt dygtige stenhuggere og håndværkere i det hele taget. Mange af de massive stenkister vil sikkert kunne stå flere hundrede år endnu.

Nær skovens handelsplads *Vangehus* ses endnu en af skovens gamle kæmper, egen *Skrædderen*, der for år tilbage havde en seksstammet bøg kaldet *Skræddermadamen* som nabo. Disse og andre ejendommelige navne kan skovfolkene i de fleste tilfælde ikke give nogen

og snart befinder sig i helt andre skovformer. (Billederne herover).

forklaring på. Mange af navnene er lige så gamle som skoven – Hængepladsen, Parykma-germosen, Tyskervej, Det sorte Hul, Gedderys-mose, Hulbore eng osv.

Et stort rævegravskompleks er også med på rutens program. – Det skyldes, siger forstfuldmægtig Erik Nielsen fra Københavns Statsskovdistrikt, at utrolig mange mennesker aldrig har set en rævegrav. Her er der lejlighed til at bese et stort kompleks med en halv snes indgange.

Rævene er de sidste år blevet lidt af et problem for skoven på grund af de rige fourageringsmuligheder i de omkringliggende villa-haver. Ad „Rævenes landeveje“, de grønne områder omkring S-togsbanenettet, søger Mikkel Ræv ind i parcelhusområderne, når han er sulten. Det medfører mange klager fra villaejerne til skovdistriktet, som jager rævene hårdt. Der skydes usædvanligt mange, ca. 50 ræve om året, men alligevel vokser bestanden på grund af „tilflyttere“. Området er simpelt hen et eldorado for ræve.

Der findes også mange rådyr i distriktet – alene ca. 100 i de områder, som vandreturen passerer. Bestanden trives godt og er voksende trods de mange skovgæster, der sjældent ser dyrene. De står ofte tæt ved stierne og kikker nysgerrigt på skovvandreren. Dyrene falder helt sammen med skoven og er næsten umulige at få øje på. Så er chancerne meget større ved solopgang, hvor råvildtet søger ud i skovlysningerne for at græsse.

Turen passerer også lige forbi Jonstrup-stenen, der ligger ved siden af den lille idylliske skovsø Lille Sejben mose. Den kaldes også Afrodites øje, og det siges, at en ungmand i gamle dage druknede sig i søen af ulykkelig kærlighed. Hun havde så skønne øjne, at de nu gen-spejler sig i søen.

Mod turens slutning passerer skovdistriktets ubestridte konge, kæmpeegen Grenade-ren. Ingen ved nøjagtig, hvor gammel den er, men den menes allerede at have eksisteret som et lille træ, da Dannebrog i 1219 faldt ned fra himlen. Trods den høje alder er egen

Får Deres mand bid hver gang han er ude at fiske?

-ellers prøv med Winner Fiskekonserves!

Winner er alt godt fra havet:
Sild, rejer, krabber,
laks og hvad deraf kommer
såsom fiskeboller, torskerogn,
kaviar m. v. Kort sagt
fiskekonserves når det er bedst.
Så gå efter Winner-mærket
— det er et nærmere
bekendtskab værd!

* Winner fiskekonserves —
fås kun i Brugsen!
Så datomærkning,
varedeklaration og
kvalitetskontrol er naturligvis
i orden ... Derfor går De
godt i byen, når De går efter
Brugsens egne varer.
Der er ikke sparet på kvaliteten
— kun på prisen!

BRUGSEN

Vil du ha' en ciga-rart?

(Det er særlig cigaret-rygere, som er glade for
Bellman cigarill-fordi den er mild, mild, mild...)

Vil De gerne ryge noget andet indimellem?
Eller skifte helt? Prøv Bellman cigarill - det
må lige være noget for Dem! For det første

er den virkelig mild. Og for det andet vil De
kunne lide formen: Bellman cigarill er lang,
slank - og glat. Den klær en kvindehånd...

Bellman-cigarill

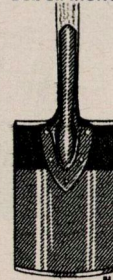
mild-mild-mild
ciga-rart...
og smart

46 øre

MODERNE HAVEREDSKABER ZINCK GODTHAAB

DEJLIG
LET
HAVE
SPADE

ET REDSKAB
DER ER BEHAGELIGT
AT ARBEJDE MED
DEN ER RIGTIG

NR. 61

SUPER
LETVÆGTSSKOVL
ZINCK
LET

GØR ARBEJDET LET
LET MEN STÆRK
SKOVL

FAAS OGSAA MED
STØVLEBESKYTTER
DEN ER RIGTIG

NR. 202K

ZINCK GODTHAAB

DANAPIN BRUSEBAD

- er en ny hudnærende shampoo.
Den giver et ekstra mildt skum,
der trænger ind i alle porer, uden
at udtørre huden... Efter hvert
bad får De en »ny« helt ren og
fantastisk smidig hud... Prøv
DANAPIN Brusebad - det er dej-
ligt - også til hårvask.

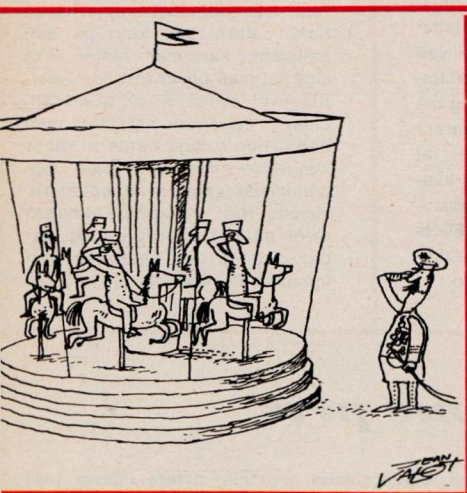

intakt i stammen, og det meste af kronen. Mange af de andre gamle ege består faktisk kun af en tynd skal, nogle steder kun få cm tyk, hvor igennem der siver kraft op til kronen. Rådningssproccserne begynder som regel, når der samler sig vand i en fordybning mellem grenene. I løbet af nogle hundrede år rådner træet så langsomt op.

Ved hjælp af boreprøver helt ind til midten af træet kan man så nogenlunde bestemme alderen, Hvis træet imidlertid er råddent og delvist hult, er det umuligt at tælle årringene, hvorfor mange af de gamle eges alder er ansat skønsmæssigt. Adskillige af dem, kan faktisk lige så godt være 1000 som 500 år gamle.

Under vandturen støder man hele tiden på de snorlige gamle veje fra parforcejagt-tiden. Denne ejendommelige og brutale form for jagt havde sin storhedstid 1650-1750, hvor skovene var kongeligt vildtbane. Der blev drevet jagt på kronvildt fra hesteryg uden brug af skydevåben. Ved hjælp af et specielt dresseret hundekobbel forfulgte selskabet en kronhjort, indtil den dødtræt og helt udkørt var „stillet“. Hædersgæsten red så hen og gav hjorten dødsstødet med en hirschfänger, et 40 cm langt stikvåben.

De gamle jagtveje stråler ud som stjerner i

hele skoven. Stjernerne var samlingssted for rytterne, hvis de under jagten mistede kontakten med hjorten. Fra midten af stjernerne kunne jægerne ved at lytte til hundedrevet finde ud af, hvilken af vejene de skulle ride ud ad for igen at få kontakt med jagtselskabet.

Den moderne skovvandrers behøver imidlertid ikke være nervøs for at „blive væk“. Erfaringsvis er folks orienteringsevne ofte meget ringe, og derfor er vandreturen mærket meget omhyggeligt af. Man kan hele tiden se mindst to-tre af de gule mærker på træerne. Folk er imidlertid velkomne til selv at tage afstikkere uden for ruten og gå på opdagelse på egen hånd.

Samtidig med at brochurerne fortæller om turenes specialiteter, er der på de mest interessante steder opsat skilte og plancher. I alt ofres der ca. 10.000 kroner på at etablere og tilrettelægge en sådan vandretur.

Statsskovene er så absolut blevet mere publikumsvenlige, og vi prioriterer efterhånden det rekreative højere end selve skovdriften, siger fuldmægtig Peter Friis fra Direktoratet for Statsskovbruget. Derfor håber vi med de nye vandreture at kunne lokke folk i skoven, for der er i virkeligheden langt mere at se på og opleve, end de fleste forestiller sig...

KURT BULOW.

tør du..?

... nærme dig vennerne med en hel pakke RITZ? Måske skaber det panik med mange hænder i pakken på een gang ... De gyldne og sprøde »snack-kiks« er helt vidunderlige til drinks - pikante og letsaltede.

Prøv de verdenskendte RITZ CRACKERS f.eks. ...

som kræst til en ostanretning

som små smørrebrøds-madder - natmad etc.

som snacks til drinks

som lækre snack-kiks til kaffe og the

Ritz importeres af OXFORD

Tøjet er krympet

Hvor ofte har man ikke ærgret sig over bomuldsundertøj, der er blevet for småt allerede efter den første vask? Det er utvivlsomt noget, der er hændt for de fleste af os. Fra den 1. september kan Brugsen tilbyde en ny slags *Stafet* herreundertøj, som forbrugeren ikke behøver at frygte krymper til uigenkendelighed efter den første tur i vaskemaskinen.

Tøjet er nemlig allerede krympet, når det købes. Fabrikken syr undertøjet større end den angivne størrelse, hvorefter den færdige vare sendes til vask og krymper til den ønskede størrelse.

Det er FDBs beklædningsfabrik i København, der som den første herhjemme lancerer det såkaldte paskrympede herreundertøj. Det paskrympede *Stafet herreundertøj i finrib* er af ren bomuld i en god kvalitet, men det kan dog ikke udelukkes, at varen krymper en ubetydelighed, når forbrugeren vasker den første gang.

Til trods for at det nye undertøj skal igennem en større proces, inden det ligger på hylden i Brugsen, bliver det billigere end det gamle *Stafet* finrib. Den vejledende udsalgspris for *sportstrøje og trusser* bliver 8,85 kr. pr. stk. og 10,50 kr. pr. stk. for *trøje med lille ærme og benklæder*. Alle dele vil kunne fås i størrelserne 38-44, og husk på, at nu skal man købe den rigtige størrelse. HB-Comus forhandler ikke varen.

Efterhånden som der sker en produktionsomlægning på FDBs beklædningsfabrik, vil det paskrympede *Stafet* herreundertøj helt erstatte det almindelige *Stafet* finrib. Samtidig med lanceringen af det paskrympede herreundertøj kommer *Stafet Interlock- og Stafet Net-undertøjet* både til herrer og drenge i ny emballage til lavere priser.

Chokoladen dateret og deklareret

De nye deklarationer med næringsindhold er nu begyndt at vise sig på Brugsens emballerede varer. Det betyder, at der også kommer deklaration på nogle varer som ikke før har haft det. Blandt dem er chokoladen fra Kolding-fabrikken. Foreløbig er de to gaveæsker *Serenade* og *Fagot* blevet udstyret med en deklaration, som også omfatter en indholdsfortegnelse, så man kan overbevise sig om, at indholdet svarer til de pæne æsker. Indlagt i æsken er yderligere en lille planche med billede og beskrivelse af de enkelte chokolader. Derved spares man for grumme skuffelser såsom at vælge et stykke hård nougat, når det var marcipanbrød, man ville have.

De tydelige deklarationer er en god hjælp for kalorietællere. Næringsindholdet opgives i *Serenade* til 450 kalorier pr. 100 g, nettovægten til 250 g og antallet

af stykker til 26 – det giver ca. 35 kalorier i hvert stykke. I blandede æsker er det pladsmæssigt umuligt også at opgive, hvad man får med af nyttige stoffer – som for eksempel jern, kalk og protein, men det vil komme på de rene chokolader.

Vi havde gerne set oplysning om det procentvise forhold mellem sukker og kakaobestanddele, som man har det på nogle udenlandske chokolademærker. Men til oplysning for dem, der regner med kulhydrater, kan vi fortælle, at ifølge de af-talte bestemmelser skal bestanddelene stå i rækkefølge efter, hvad der er mest af. Sukker står forrest her – og det ville det antagelig komme til i hovedparten af evt. deklarationer på dansk chokolade.

Nå, sandheden i ære ved vi godt, at chokolade er let-sind. Men lidt opmuntring må til ind imellem, og så garanterer deklarationen for, at det er en opmuntring af kvalitet. Som yderligere garanti i så henseende er alle FDBs chokolader nu også mærkede med sidste salgsdato.

Alt er godt – undtagen narnet

Karen Koks salater er blevet en meget populær del af Brugsens fødevarsortiment, og den nye laksesalat har gode betingelser for at blive et skattet medlem af salat-familien. Den smager udmærket, den er som de andre emballeret i et praktisk bæger, den er rimelig i pris – 200 g for 2,18 – den er som de øvrige salater forsynet med deklaration, og som noget nyt er også kaloriendholdet pr. 100 g angivet.

Vi har kun én indvending. Den gælder navnet. Ganske vist kan man ikke forvente rigtig laks i en salat til den pris, og det er helt i overensstemmelse med gængs handelsbrug af ordet laksesalat/sølaksesalat, at fyldet i stedet er f. eks. røget hellefisk og makaroni. Når indholdet som i Karen Koks salater står klart på emballagen, kan man heller ikke sige, at man bliver ført bag lyset. Alligevel synes vi, at salatbranchen – og andre brancher med den – burde tage nogle af disse klingende, men ikke altid lige dækkende salgsnavne op til revision. Når der ellers lægges vægt på forbrugeroplysning, var det rart om den også blev ført igennem til navnene.

Bedre bleer til samme pris

7 bleer om dagen, godt 5000 i alt inden barnet bliver renligt i 2 års-alderen. Det er gennemsnitsforbruget. Ikke så mærkeligt, at éngangsbleerne har fået succes på bekostning af tøjbleerne. For nok

er éngangsbleen betydelig dyrere i brug, hvis man skal se på de penge, der går direkte ud af lommen. Men til gengæld giver de store besparelser i tid og arbejde. Dertil kommer at man slipper for ble-tørringen. Især i små lejligheder kan det være en belastning at leve to år mellem våde bleer.

Heller ikke så mærkeligt, at fabrikanterne kappes både på priser og kvalitet om de våde halers marked med det glædelige resultat for forbrugeren, at éngangsbleerne er blevet betydeligt bedre, uden at prisen er steget.

Brugsens *Ny Babinol*-ble er et godt eksempel. Den har et spredningslag af cellstof, som bevirker at væden fordeles meget bedre end i den gamle *Babinol*-ble, og som holder sammen på fyldet, så det ikke skiller og efterlader "tynde" pletter. Styrken er også øget. Alligevel koster den ikke mere end den gamle model – 5,20 kr. for en plastbæreposse med 24 bleer, det vil sige 21,6 øre pr. stk. – og hvad der er endnu mere forbavsende, det var også gennemsnitsprisen, da Statens Husholdningsråd undersøgte éngangsbleer i 1964.

I *Babinol*-serien har Brugsen i øvrigt en anden ny éngangs-artikel, der kan lette livet for en familie med småbørn. Det er *Babinol Snip Bleholdere*. De er lavet af ganske blødt og tyndt plastic i to størrelser – en til de mindste på 3-5 kg og en til de større på 5-8 kg. Begge størrelser koster 1,95 kr. for en pose med 10 bleholdere.

SvAR

Hurtig „hjemmebag“

Vi smovser os tit i „hjemmebagte skrubber“ af Danefrost Butterdej. Tit har jeg ønsket også at servere „hjemmebagt“ for gæster, men det er svært at nå det, når der også skal ordnes hus og laves mad. Derfor vil jeg gerne vide, om butterdejen tåler at fryses ned igen, når den har været tøet op og formet. Hvis man kunne have wienerbrødene klar i fryseren, så man blot lige skulle tænde for ovnen og sætte dem ind, var der da en chance for at nå det.

E. Sørensen, Toftagervej, Brønshøj

FDBs prøvekøkken fraråder genfrysning af optøet og formet Danefrost butterdej. Dels kan man ikke garantere for holdbarheden efter bearbejdningen, dels er der risiko for, at dejen mister sin bæreevne, så det bliver nogle flade skrubber, gæsterne

får. Derimod har prøvekøkkenet med godt resultat nedfrosset færdigbagte wienerbrød af Danefrost butterdej. De kan sættes direkte fra fryseren ind i en godt varm ovn (200 grader), så er de sprøde på ca. 10 minutter. Tager De den ekstra tid til færdigbagningen i første omgang, kan De altså alligevel med Danefrost-dejens og fryserens hjælp have „hjemmebag“ klar til hurtig servering.

Farve på afspændingsmidlet

Hvorfor ikke sætte farve på FDBs afspændingsmiddel til opvaskemaskiner? Det er umuligt at se uden på beholderen, hvor meget, der er tilbage, siger flere læsere.

Samme forslag har FDBs prøvekøkken stillet Viby-fabrikkerne, som nu har forsøgt i gang med farvetilsætning til afspændingsmidlet. Indtil det kommer frem i farvet udgave, kan forbrugere, der ønsker farve på afspændingsmidlet for eksempel tilsætte 2-3 dråber grøn frugtfarve pr. flaske. Hele spørgsmålet om farvning af ren-

gøringsmidler er i øvrigt meget diskuteret. Det kan være praktisk i visse tilfælde med farve – som nu i afspændingsmidlet – og ligeledes, hvor det drejer sig om midler, der nødt til forveksles med føde- eller dri . . . Det gælder i øjeblikket blandt a . . . s maskinopvaskemiddel, som imidlertid nu er blevet farveløst, fordi farven i dette tilfælde også havde ulemper – den var blandt andet tilbøjelig til at smitte af på opvaskemaskinens kurve.

Topping til gulvet

Jeg bruger Topping til mine gulve og synes, det er alle tiders. Et mælfuld Topping i vaskevandet, så holder gulvet sig rent og blankt længe, skriver Nora Rasmussen, Humlevænget 14, Viborg.

Flere læsere har gjort samme erfaring, og på FDBs Viby-fabrikker tror man gerne, at det er udmærket med Topping i gulvandet. Topping indvirker på overfladespændingen, men i denne forbindelse er det nok især den antistatiske virkning, der gør sig gældende således, at gulvet ikke suger støvet til sig. Derimod virker Topping i sig selv ikke mere rensende end almindeligt vand, og i den forbindelse er det værd at huske, at Topping ikke kan bruges sammen med sæbe eller syndetvaskemidler, da de ødelægger Toppings virkning. Desuden må det tilføjes, at bonede gulve bliver plettede af vand. Til parketgulve kan rådet derfor kun anbefales, hvis de er lakerede.

Tid til lys

Det er meget karakteristisk, at netop de levende lys i vinduerne blev det spontane udtryk for glæden i Danmark på befrielsesaftenen i 1945. Levende lys hører med til fest her til lands. Men sandelig også til hverdagen. Det giver sig rent statistisk det udtryk, at Danmark har verdens største forbrug pr. indbygger af levende lys. Navnlig i de senere år er stearinlys blevet en næsten lige så typisk del af udsmyknin-

gen i danske hjem som de grønne planter i vinduet. Tykke bloklys, tynde kerter, lys til det dækkede bord, lys i al verdens farver, der lyser op, også når de ikke er tændt. Udvalget er stort, og det er ikke nogen voldsom dyr fornøjelse. Asp Holmblads gennemfarvede bloklys, som Brugsen fører i seks vel afstemte kulører, koster for de største på 15×6 cm 4,75 kr. stykket, og for samme pris kan man få dem firkantede, men kun 10 cm høje. Kerter fås i endnu flere farver og helt ned til 1,18 kr. for seks stykker.

Når lyset ikke passer

De færreste kan have stager til alle lystykkelser, og selv om man har dem til de mest gængse formater i bordlys, kender de fleste til at stå med et lys, der er

enten for stort eller for lille til stagen. Begge dele er der nu også råd for i Brugsen. De plisserede lysmanchetter i sølvpapir, som man kan bruge når lyset er for lille til stagen, kender De måske allerede. De fås i æsker med 12 stykker til 1,20 kr. Men har De

også bemærket Brugsens nye lyshøvl? Det er en snild variation af blyantspidsen, lavet af plastic og formet som en kegle, så den kan bruges til lys i alle tykkelser fra 5 mm (kerter) til 24 mm. Lysespidseren der fås i fire farver rød, grøn, blå og hvid, koster 90 øre. For den sum kan De spare både tid og ærgrelse, og resultatet bliver garanteret pænere end de mere eller mindre vellykkede afskæringer, man kan foretage med en kniv.

De kan vel forstå

DANSK!

En lille leg med nogle af ordene i vort svære sprog

De kan vel forstå dansk!

Det lyder som et spørgsmål men er aldeles ikke noget spørgsmål. Det er et regulært hak i tuden, som man vist siger i dag, et løftet spanskør, som skal få en undselig undermåler til at lystre.

Men for øvrigt er dansk jo slet ikke så ligetil at forstå – og man fatter ikke at udlændinge af og til prøver på at lære det – og tror de kan.

Jeg har tænkt på om Osvald Helmuth mon var helt klar over, hvor meget han havde ret, da han sang i en vise, at „det er ikke til at se, hvad der er opad eller nedad“, for op og ned er jo det

samme. Hvis vi blev bedt om at skrive det op, er jeg sikker på at mange ville skrive det ned – og resultatet ville blive det samme. Oprindeligt skrev man måske op på en tavle og ned i en bog, men i vore dage skriver vi både op og ned i vores lommebog. Og det er ikke til at se forskel.

Vi kan også skrive vores ejendom op og vi kan skrive den ned – men *det* er bestemt ikke det samme.

Den slags lumske ting er det danske sprog fuldt af, og jeg skal forsøge at fange nogen af de sære ting, vi går og siger til hinanden hver dag uden at tænke over at det måske er forkert eller at det kunne være anderledes.

Lad mig begynde med det simpleste simple: Vi kan sidde og vi kan stå – for at gøre det tydeligere siger vi: sidde *ned* og stå *op*. Der har vi op og ned igen. – Vi sidder altså ned, men ikke hvis vi skal ride, for så sidder vi op. Vi står op om morgenen, og vi står *op* i en bus. Begge dele gør vi mere eller mindre gerne, men de fleste hader at *stå* op i bussen. Hvis vi et øjeblik holder os til bussen – altså ikke bogstaveligt, for det er farligt, det vil jeg holde *på* – så kan vi også stå *på* bussen, og det betyder underligt nok at stå *op* i den, men hvis vi absolut vil *stå* på bussen, så må vi op på taget af den, og det er vist både forbudt og besværligt.

At *stå* på gaden er livsfarligt, men at *stå* på *gaden* er en tragedie.

Der skal i det hele taget nok kunne siges en hel bunke sludder om at stå og sidde og ligge.

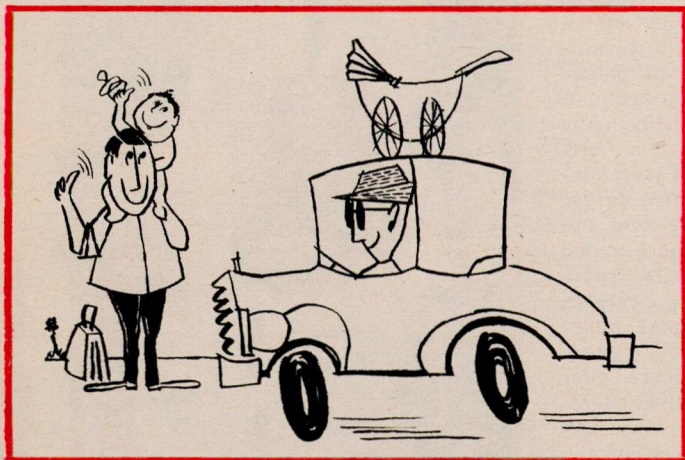
Der ligger for eksempel et hus i Valby, og det står tomt – ligesom skoven ligger i Nordsjælland og står grøn, når den altså gør det. Om huset i Valby siger vi at væggene står, men vinduerne sidder. Men de *kan* også stå, både åbne og på klem. Det kan døren også, men lukker man den, så hverken

sidder eller ligger eller står den. Så er den der bare. Vandet kan stå højt eller lavt i brønden, men sne og is ligger. En vanddråbe kan dog både sidde og løbe. Der kan stå en støvsky, men tågen ligger – hvis den da ikke har travlt, for så *driver* den. Men det *går* ikke, at vandet *står* og *løber* i køkkenet.

Der sidder et godt hoved på visse folk – det hverken står eller ligger, men kan godt hænge af og til. Øjnene kan alt muligt. De kan *ligge* dybt eller være *udstående*, de kan *sidde* skævt og *løbe* i vand. Også næsen kan løbe, men skægget lader man stå. Man siger om næsen, at den er til at lugte med og fødderne til at løbe med, men jeg har som sagt hørt om næser der løb og om fødder der lugtede.

Vores tøj skal helst sidde. Skrædderen vil ikke høre at det hænger, hvad det jo gør. Og hatten sidder på hovedet men ligger på hylden. De har måske hørt om en tændstikæske, der ligger på bordet, men en chokoladeæske *står* på bordet, og det gør en cigarkasse også. De ligger ikke. En tallerken kan både stå og ligge på bordet, men hvis den ligger, så er det med bunden i vejret... Mærkeligt sprog!

Med penge er der noget

særligt indviklet. De kan *ligge* i lommen og måske netop derfor *sidde* løst. Det er bedre de *står* i banken, hvor vi altså *sætter* dem, når vi vil *lægge* penge op – til den tid da vi selv lægger op.

Med min kone er det næsten lige så indviklet. Hvis jeg dør, kommer hun til at *sidde* enke og *stå* alene og måske *ligge* andre til byrde. – Middagsmaden kan *stå* parat, selv om det er pandekager. En dreng må *stå* i lære i fire år men *ligge* inde som soldat i to år måske. I gamle dage måtte de unge *springe* soldat – så er det mere bekvemt at ligge. Derimod lyder det ikke særlig bekvemt, at man *står* i en forening. Så er det rarere at *sidde* i bestyrelsen. Man kan også *sidde* i et stående udvalg, og alle ved jo at den siddende regering må holdes løbende underrettet om alt hvad der sker.

Vi kan *stå* op med solen eller med hønsene, selv om solen som bekendt hænger stille og hønsene flyver ned, når de „*står* op“, men vi *går* i seng. Hvis jeg *lægger* mig i seng, er jeg syg.

Som bekendt har huse det sådan, at de ligger – selv højhuse. Også kirker og slotte ligger – kun det berømte ingemannske slot i Vesterled *står*, men mon det *står* på andet end versefødder? – Også hele byen ligger, hvor den ligger. Den *står* ikke. De fleste københavnere ser for sig deres by ligge som på en præsterbakke – en flad bakke, der pudsigt nok er lige det modsatte af alle andre bakker. Ganske vist er en bakke ikke helt det samme som et bjerg men dog noget i den retning, og Valby Bakke kan godt se højere ud end Bispebjerg, men for at hjælpe på det har vi heldigvis noget, der hedder Bispebjerg Bakke.

Hvis toget kører til morgen, så kører det *i dag* og ikke i morgen. Men det kan også køre til Køge, og det kan køre til sommer...

En far skal klæde sine børn – så kan slipset til gengæld klæde ham. Frakken kan vi *tage på*, og vi kan *tage på* vej og *tage på* kredit, og jeg tør ikke tage mig på at afgøre om det er rarest at *tage på* skovtur eller *tage på* en pige, men jeg ved, at de fleste ikke bryder sig om at *tage på*. For det tager på os.

Lad os til afveksling *slå os* på noget andet. Vi kan *slå* i bordet men *på* tromme og af og til *til* søren. Både pengene og bokseren skal helst *slå til* – på hver sin måde. En fornærmet kæreste kan *slå* op, og det kan en hest også. Bedstemor kan *slå* masker op, og vi kan allesammen *slå* op i avisen, men først læser vi forsiden, hvor sensationerne er slået op. Vi *slår* ud, når vi har fået noget, vi ikke kan tåle, og vi kan *slå* ud med arme og ben – og vi kan *slå* en rude ud eller ind. Det er næsten det samme med ud og ind som med op og ned.

Mens vi er børn, *går* vi i skole, men når vi er større, *går* vi *på* skole – lige-

som lærerne. Vi *går* måske på universitetet eller på museer men i teatret, hvis vi altså ikke lever af det. Skuespillere *går* på teatret. I gamle dage gik man *på* Tivoli, nu *går* vi alle i Tivoli – men *på* Dyrehavsbakken.

Det er en lykkelig ting, hvis sammenhængen *går op* for os, men hvis sammenklistringen *går op* for os, så bander vi. En trappe og en vej kan både *gå* op og ned, men en dør *går* op og i, og når trappen og døren *går* op, er det ikke samme vej.

Vi trækker propper op, garden trækker op, og vi trækker uret op, også op af lommen, men der er ikke tale om det samme optrækkeri. Uret på væggen la-

der vil *hænge*, mens vi trækker det op, for ellers *står* det.

Når to uenige parter *går* i forhandling, kan det ske, at det *går mod* forlig, og det er en lykkelig ting, mens hvis parterne eller en af dem *går mod* forlig, så ser det ikke så godt ud. At *gå imod* kan man nemlig gøre begge veje – både hen imod og bort fra.

En vært kan være mange ting. Han kan være husvært, der bare skal have husleje og ikke har antydning af seltskabelige pligter over for nogen som helst, han kan være krovært og han kan simpelt hen være en mand, der har gæster til frokost. Den sidste vært skal helst kunne underholde sine gæster,

Ind imellem føler man sig på tværs
(når man har været lidt for god ved sig selv)

Så hjælper et glas Samarin!

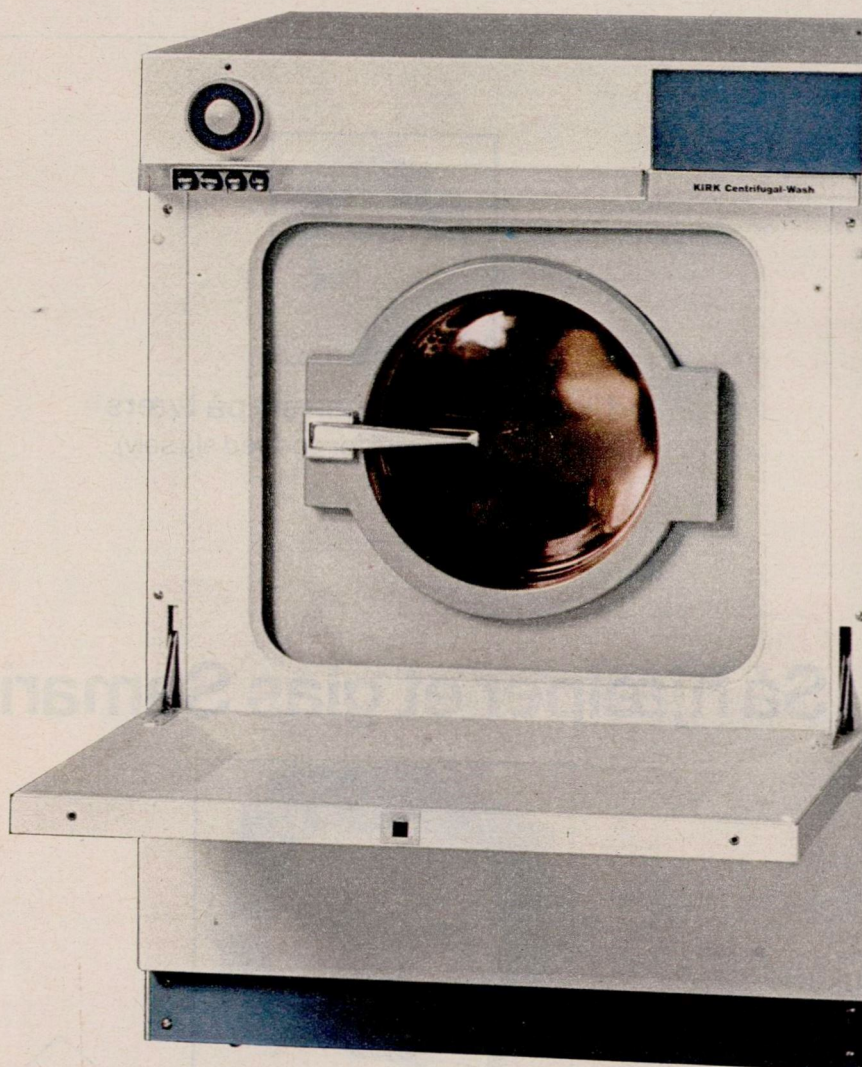
Det sker en gang imellem, at man føler sig ude af form. Måske blev det lidt sent aftenen i forvejen, måske har man spist lidt for meget af den gode mad. Så er det, at man har brug for et effektivt middel mod dårligt humør. Moderne mennesker ved, at Samarin er det helt rigtige. Et glas herligt forfriskende og velmagende Samarin sætter humøret i vejret og giver Dem omgående ny energi og velvære. De skulle også prøve Samarin. – De kan ikke undgå at mærke forskellen.

A/S Cederroths, København

gi'r øget velvære

**Her er den ny
KIRK Centrifugal-Wash,
fuldautomatisk vaskemaskine
med 5 års garanti**

Dansk kvalitet

Fuldendt automatik. Konstrueret til at klare det daglige slid år ud og år ind. Fremstillet af de bedste materialer: rustfrit stål. Hærdet nylon. Drejet messing. Kontrolleret i hver detalje. Kun det bedste får lov at slippe ud fra KIRK til forbrugeren. Derfor kan KIRK tilbyde sine kunder 5 års garanti og fuld service.

1. NYT: Teleskopstøddæmpere = ingen rysten, ingen støj

De bevægelige dele i maskinen er monteret på teleskopstøddæmpere. Resultat: Ingen vibrationer eller støj.

2. Patenteret automatik = fuldautomatisk tilsætning af sæbe - og skyllemiddel

Sæbe til såvel forvask som klarvask og skyllemiddel påfyldes før starten. Maskinen tager selv sæbe ind på de rigtige tidspunkter og tilsætter automatisk skyllemiddel til sidste hold skyllevand. Ingen anden vaskemaskine har denne patenterede skyllemiddelautomat. Efter endt vask er sæbe- og skyllemiddelautomaten ren og tør.

3. Små modulmål = egnet til lejligheder
KIRK Centrifugal-Wash er konstrueret med så små ydre mål, at den passer til det danske køkkenmodul. KIRK Centrifugal-Wash er vaskemaskinen for de familier, der ønsker en kompakt vaskemaskine med samme ydeevne som mere pladskrævende maskiner.

4. Frontbetjening = designet til indbygning
Al betjening sker forfra, og den er derfor velegnet til indbygning.

5. Ny dobbelt børnesikring = tryghed
Den udvendige låge er også et praktisk sorteringsbord. Hvis den under vasken åbnes mere end ca. 10 cm, går maskinen automatisk i stå. Den indvendige låge har ekstra-børnesikring: En lille tap bag håndtaget skal skydes til side før lågen kan åbnes. Det er dobbelt-sikring for små pillfinger.

6. Rustfri tromle og kar = skånsom vask
Der er anvendt rustfri materialer til alle de dele, som kommer i berøring med sæbe, vand og tøj. Både vaskekar og tromle er af rustfrit stål - og selv kanterne af tromlens 2250 huller er afrundede og højglanspolerede!

7. Hærdet nylon = sikring mod stød, slag, rust
KIRK Centrifugal-Wash er en af de få vaskemaskiner, der har nylonbelægning i stedet for lakering. Kabinettets stålplader er helt indkapslede i et lag nylon - også i kanterne og inde i skruenhullerne. Stød og slag, der ville ødelægge enhver anden overflade, ses knapt på en KIRK Centrifugal-Wash - og rustangreb har ingen chancer.

8. Sammenbygget kar og låge = helt tætte pakninger
De store problemer med utætte pakninger mellem låge og vaskekar er fjernet én gang for alle. Den indvendige låge er helt bygget sammen med vaskekarret. KIRK har mange års erfaring med denne vigtige detalje.

9. Effektiv service = tilfredshed
Der sker sjældent noget med en KIRK vaskemaskine. Men man kan være sikker på hurtig og effektiv service, når det endelig er nødvendigt. Der er KIRK-specialister spredt over hele Danmark.

10. 5-års garanti = sikkerhed
5-års garantien dækker vedligeholdelse og reparationer - både materialer, reservedele, arbejdsløn o.s.v. De sidste 4 år opkræves et pristalsreguleret kørsels- og ekspeditionsgebyr på kr. 25,- excl. moms pr. besøg. Der skal ikke betales mere, uanset hvad der gøres ved maskinen, og hvor i landet De bor.

**KIRK
Centrifugal-
Wash**

Det er dejligt at spare 5-6 øre på en cerut...

når De ryger Golf, er De glad for at De ikke gjorde det! (Hvorfor?)

De specielt udvalgte tobakker i GOLF's indlæg, omblad og dæks behandles efter cigarfabrikkernes gamle, fine traditioner. Det er der mange, der har sans for. Smag GOLF - den er ærligt sin pris værd.

men han har pligt til at underholde sin familie - dog på en ganske anderledes kontant måde.

Det er poesi, når der vanker en ridder. Det er det ikke altid, når der vanker øretæver, og sker det at man bliver nedlagt i et slagsmål, er det rimeligt nok at man ikke føler sig oplagt.

Vi kan komme ud for folk, der er lovlig dumme - dummere end politiet tillader - altså ulovlig dumme. Men er lovlig og ulovlig da det samme?

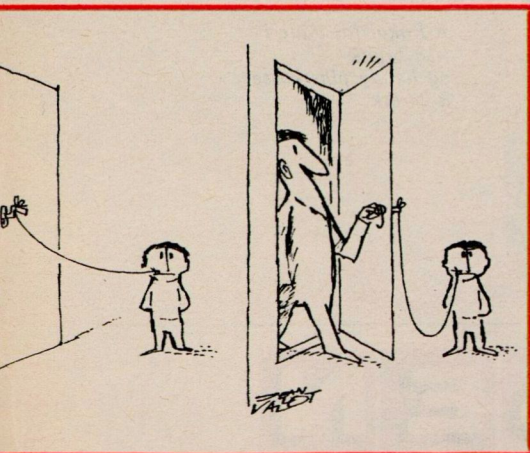
Man siger ofte at drikkende venner kan blive rygende uvenner, der bliver ædende gale. Man siger også, at det er rart at få foden under eget bord - men det er med garanti ikke spor rart at få bordet over egen fod. Man siger i visse kredse om en ung mand, der er interesseret i en ung pige, at han løber efter en god *cigar* - senere kommer han måske til at danse efter hendes *pibe*, hvis han ikke vil risikere en gang *røg*. Det afgørende er om han indgår ægteskab eller undgår ægteskab. For man kan som bekendt ikke både puste og have rent mel i posen - eller hvordan det nu er, man siger. Men som regel kan en ung mand med krummer i næsen - eller er det ben, man har der - hvor er det så man har krummerne? - Men altså, han skal nok klare paragrafferne. Men man må jo ellers indrømme at fornuftige folk med begge ben på jorden ikke hænger på træerne. I så fald skal træerne da ikke være ret høje.

Sådan siger vi så meget sludder, og mon ikke det er på tide at holde op - eller holde inde - hvis det endnu er til at holde ud. Jeg kan dog ikke nære mig for at fortælle en lille ting, som den højt agtede, nu afdøde sprogmand Otto Jespersen engang har gjort opmærksom på:

Der er fanden til forskel på Gud og Vorherre.

Jo - hvis De nemlig spørger: Må man ryge her? og svaret lyder: Gud bevares - så tænd bare cigaren. Men er svaret: Vorherre bevares - så er det klogest at lade være.

VIGGO JOSEPHSEN

★ Ja tak 6-pak!

Brugsens Pokal sodavand
- nyt og nemt i handy 6-pak

Pokal er Brugsens dejlige forfriskende sodavand — i appelsin, hindbær og sportsvand (børnene vil elske dem) - eller grape, citron og dansk vand (helt i top at mixe drinks med). Prøv en Pokal næste gang De tørster efter noget godt!

★ Pokal fås både i fiks 6-pak og handy plastkasse à 24 stk.

BRUGSEN